תלמוד ירושלמי · מפרשים · שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי · סדר מועד

שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי עירובין

רבי דוד פרנקל

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שיירי קרבן על תלמוד ירושלמי עירובין

רבי דוד פרנקל

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שיירי-קרבן-על-תלמוד-ירושלמי-עירובין/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ג 8
הלכה ו 9
הלכה ז 10
הלכה ח 10
הלכה ט 10
הלכה י 11
פרק ב 13
הלכה א 13
הלכה ג 14
הלכה ה 15
הלכה ז 15
הלכה ח 15
פרק ג 16
הלכה א 16
הלכה ב 17
הלכה ג 18
הלכה ד 19
הלכה ה 19
הלכה ז 21
הלכה ח 21
פרק ד 22
הלכה א 22
הלכה ה 24
הלכה ט 25
הלכה י 25
פרק ה 26
הלכה א 26
הלכה ב 28
הלכה ג 29
הלכה ה 29
הלכה ז 30
הלכה ח 31
פרק ו 32
הלכה ב 32
הלכה ג 33
הלכה ד 33
הלכה ה 34
הלכה ו 34
הלכה ז 35
הלכה ח 36
הלכה י 36
פרק ז 37
הלכה א 37
הלכה ב 38
הלכה ד 39
הלכה ה 40
הלכה ו 41
הלכה ז 42
הלכה ח 42
הלכה י 43
פרק ח 44
הלכה ב 44
הלכה ג 44
הלכה ד 44
הלכה ה 44
הלכה ו 45
הלכה ח 45
הלכה ט 46
פרק ט 46
הלכה א 46

הלכה ב 46
הלכה ד 47
פרק י 47
הלכה א 47
הלכה ב 48
הלכה ג 49
הלכה ה 49
הלכה ו 49
הלכה ח 49
הלכה ט 50
הלכה י 50
הלכה יא 51
הלכה יב 51
הלכה יד 51

פרק א

הלכה א

ותני כן הביא ארבע דוקרנין וסיכך על גביהן סוכה כשרה כו'. וקשה בבבלי במסכת סוכה דף ד' ע"ב מייתי הש"ס ברייתא ת"ר נעץ ארבע קונדסין וסיכך על גבן ר' יעקב מכשיר וחכמים פוסלין ע"כ א"כ מאי פריך מרבי יעקב הא רבנן פליגי עליה וי"ל דמסיק התם באמצע הגג מחלוקת אבל על שפת הגג ד"ה כשרה ואלו במבוי אם העמיד דוקרנין על הגג והם גבוהים למעלה משלשה והניח ע"ג קורה פסולה. ומכאן ראיה לגירסת הגאונים והרמב"ם בפ"ד מהלכות סוכה דין י"א דלר"נ בשפת הגג ד"ה כשרה נמצא שני התלמודיים שוים:

רחב מיו"ד אמות בסוכה כשרה. וקשה הא גם בסוכה פירצה שהוא יתר מיו"ד אמות פוסלת המחיצה וכ"כ הרמב"ם פ"ד מה"ס וי"ל דבדופן שלישית איירי דבסוכה כשרה עומד מרובה על הפרוץ וה"ה פירצה שיתר מעשר כשרה ועי' ברמב"ם ובהה"מ פ"ד מה"ס וצ"ע:

כהנא אמר הלכה כר"י. בקונטרס הגהתי אין הלכה כר"י ולפי הגירסא שלפנינו נ"ל דה"פ דקשיא ליה הא בלא"ה הלכה כדברי המיקל בעירובין ומשני דאתא לאשמועינן דהלכה כר"י אפי' נגד החכמים אבל הגירסא שבקונ' נראה עיקר:

ר"א אמר ד"א כדי מבוי. וקשה הא ר' אחא אמר בסמוך ד' טפחים כדי מבוי וי"ל דלעיל אמר משמיה דר' הושעיא ואיהו סבר דשיעור מבוי ארבע אמות א"נ לעיל דאיתא לדופן בהיכר בעלמא סגי הכא דהשתא הוא דמשוי ליה לדופן בעינן שיעור ד' אמות אך לשון כדי מבוי קשה קצת לפי תי' זה:

מ"ד מתוך ג' רבנן מ"ד מתוך ד' ר"מ. קצת קשה הא ר"מ אומר כל מקום שאתה מוצא ב' רשויות והן רשות אחת כגון עמוד ברה"י גבוה יו"ד ורחב ד' אין מכתפין עליו גזרה משום תל ברה"ר כדאיתא בבבלי פ"ק דשבת דף ט' ע"א כ"ש דלא נחשב תל המתלקט עשרה מתוך ד' למחיצה לרה"י ונ"ל דגרסי' מ"ד מתוך ד' רחב"ג דהכי אי' בתוס' פי"א דשבת וכ"ה בבבלי בשבת ד' ק' ע"א ועיי' בתוס' מנחות דף ס"ג ע"א בד"ה כל כבשי כבשים וכו' ומש"ל בפ' הדר:

אכסדרה שנפרצה למלואה לרה"ר וכו'. כתב הרמב"ם בפי"ז מה"ש אכסדרה בבקעה מותר לטלטל בכולה ואע"פ שהיא בת ג' מחיצות ותקרה שאנו רואין פי תקרה יורד וסותם ע"כ וכתב הה"מ אף ע"ג דאיכא בגמרא א"ד ביותר מעשר כ"ע ל"פ כ"פ בעשר ומדברי הרמב"ם נראה דאפילו ביתר מעשר וכל"ק ויש מי שפוסק כלשון אחרון וכן דעת

הרשב"א ע"כ וכן דעת הרז"ה ומדברי הירושל' נראה כדעת הרמב"ם מדלא מחלק בין י' ליתר מעשר:

ולא מודי שמואל במבוי וכו'. בבבלי דף צ' ע"ב איתא נמי להך פלוגתא וגרסינן התם אכסדרה בבקעה ופי' רש"י ואכסדרה זו פרוצה וכו' וכמ"ש בקונטר' והרי"ף ור"ת מפרשים שהיא מוקפת מחיצה מג' רוחותיה ונ"ל דכדבריהם כן הוא דאם לא כן מאי פריך ממבוי בשלמא יש לה ג' מחיצות פריך שפיר משא"כ בפרוצה לא דמיא כלל למבוי אבל לפי' הרי"ף ניחא:

עושה פס ג' וכל שהוא ומרחיקו וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף י' ע"ב בד"ה ועושה פס ג' אמות וצריך לחי אחר דהא פס לא מהני הואיל ומופלג מן הכותל שלש דקא' לקמן דלא הוי לחי ע"כ ודבריהם ברורים דלכך קאמר כאן דבעינן פס ג' וכל שהוא יותר ללחי ועיין במג"א סימן שס"ג סעיף ו' ודלא כש"ג:

מבוי עקום ומפולש רי"א נותן לחי וקורה מכאן וצ"ה מכאן. רש"י פי' שצריך לעשות צ"ה בעקמומיתו דבמקום שהוא מפולש לחבירו חשוב כל אחד כמפולש לרה"ק הלכך צריך צ"ה בעקמומיתו ולחי מכאן ולחי מכאן או צ"ה מכאן וצ"ה מכאן ולחי בעקמומיתו ור"י פי' שניתר באחד מפתחים בצ"ה ומצד אחד לחי או קורה ובעקמומיתו לא צריך כלום וכתב הרא"ש ובירושלמי גרס מבוי שהוא עקום וכו' ומסיק רב כר"י ושמואל כר"ל משמע כפי' ר"י ויש עוד ליישב הירושלמי לפי' רש"י דלא איירי בירושלמי אלא בתיקון אחד מן המבואות תדע מדלא קאמר ר"ל דנותן לחי או קורה מכאן ולחי או קורה מכאן כי היכא דקאמר ר"י נותן לחי או קורה מכאן ועושה צ"ה מכאן אלא ודאי בתיקון אחד מן המבואות מיירי וקאר"י אם אחד מן המבואות רוצה לתקן עושה צ"ה ולחי ור"ל אמר נותן לחי במקום צ"ה ומתיר אע"פ שבתיקון שתי מבואות נמי הייתי יכול לפרש כן מ"מ טוב לפרש בתיקון מבוי אחד כי היכי דלא לפלוג הירושלמי אגמרא דידן ע"כ וקשה לפירושו הראשון איך יפרש הא דמסיק הש"ס על דעתיה דר"ל בקשו לעשות תקנה וכו' דמשמע דעקמומית לר"ל אסור לגמרי מיהו י"ל כדפירשתי בקונט' ומודה הרא"ש דלר"ל העקמומית עצמו אסור אך קשה אי הא דקאר"י עושה צ"ה מכאן היינו בעקמומית למה פליג ר"ל לקמן בסמוך במבוי העשויה כמין כי שאין ניתרה בלחי וצ"ה לא יהא אלא מבוי מפולש בשלמא לפירושי שבקונטרס ניחא שאין בעקמומית שום היתר אבל לפי' הרא"ש קשה וי"ל דסובר ר"ל דמבוי המפולש אין לה היתר אלא בדלתות וכחנניא. ועיין בב"י סי' שס"ד בד"ה ואם עשוי כמין חי"ת בסופו במ"ש אהרשב"א ע"ש:

מן הצד יותר מעשר. הא כעשר כשר וזה ראיה מפורשת למ"ש תוס' בפרקין דף ו' ע"א בד"ה מצידו בעשר מראשו בד' עשר אין פירוש כד' דעשר כשל מטה וארבעה כשל מעלה ע"כ:

כמה חצירות יהו במבוי וכו' אין להן פחות משתים. לפי הגירסא שלפנינו משמע דרב ושמואל מצריכין שיהו ב' בתים פתוחות למבוי וכן פי' הה"מ דברי רב בבבלי ועיין ברמב"ם פרק י"ז מה"ש דין ח' אבל רש"י פי' בדף ע"ד שיהו שני בתים פתוחות לכל חצר וזו היא דעת רנב"י משמיה דר' יוחנן בסמוך גם מ"ש רש"י שמואל אמר בית אחד וחצר אחת היינו בית בלא חצר וחצר שבית אחרת פתוחה לה ע"כ לא ידעתי מי דחקו לכך דמשמע דהיינו דברי רבי אחא משמיה דר"י דתאמר אפילו בית מכאן וחצר מכאן או בית מכאן וחנות מכאן דמשמע דאפילו בחצר בלא בית סגי גם מ"ש רש"י בפרקין בדף י"ב בדברי רב בתים וחצירות פתוחין לתוכו בית לכל חצר ע"כ אף פי' זה א"א להעמידו אלא ע"צ הדוחק. ואל תתמה דבבבלי פליגי רב ושמואל דרב אמר ב' בתים וב' חצרות ושמואל קאמר בית וחצר והכא גרסינן רב ושמואל דאמרי תריהון אין להן פחות משתים דאף בבבלי פ"ד אמרינן דהדר ביה שמואל לגבי רב ולקמן פרק הדר יש גירסא אחרת ושם אפרשנה בע"ה:

חמשה מבואות פתוחות למבוי וכו' א"צ קורה. כתב הרא"ש בתשובה ומביאו בש"ע סי' שס"ד סעיף ד' מבואות הפתוחים אלו לאלו ואין העיקום של אחד מהן נוטה לרה"ר כיון שפתיחת המבוי החיצון לרה"ר הרי אותו מבוי שפתוח אליו בעקמומיתו חשיב כפתוח לרה"ר וכן המבוי הפתוח לאותו מבוי וכן כולם ע"כ וקשה דכאן משמע שא"צ קורה וכדפירשתי בקונטרס ויש ליישב:

וההן שקקה דרבי חנן לא צריך צ"ה שהוא כמתלקט יו"ד טפחים מתוך שלש. הרב במג"א מביא להך שמעתתא בסימן שס"ג סעיף ל' להלכה וקשה הא אנן קיי"ל דאפילו תל המתלקט מתוך ד' ה"ל כמחיצה וכמ"ש בש"ע שם בסימן שס"ג סעיף לו:

ר"י בי ר' ישמעאל בשם רשב"ל ציר וכן ציר. כ' הרא"ש בפרקין וראיתי בירושלמי דפליגי ר' יוחנן ור"ל ר"י לא מצריך היכר ציר ור"ל מצריך היכר ציר ושמא על דא סמיך הרי"ף ולא הביא הא דהיכר ציר ומיהו ר"ל משמיה דרבי ינאי קאמר שהיה רבו של ר"י והלכה כר' ינאי ע"כ ותימא אם נא' שהרי"ף סמך אהירושלמי אף מרבי ינאי לק"מ שהרי גירסת הירושלמי רבי ינאי בר"י משמיה דרשב"ל וכו' א"כ אין זה רבי ינאי רבו של רבי יוחנן שהרי רבי ינאי משמיה דרשב"ל קאמר:

א"ל והדא היא אמלתרה וכו'. כתב הרמב"ן בס' מלחמות בפרקין דהא דאמר רבא בין הלחיין מותר דע"כ אין הטעם משום דסובר דלחי משום היכר דהא רבא מדרבי יוחנן נסיב לה טעמא דמקום שאין בו ארבעה על ארבעה מותר לכתף עליו ואילו היה דלחי משום היכר ובצדו החיצון ניכר מה לי רוחב ד' מה לי אין רוחב ד' ע"כ וקשה דכאן משמע דודאי מטעם דלחי משום היכירא הוא דמתיר רבא ובשרוחב ד' פשיטא דשרי דאיכא היכירא טפי דה"ל אמלתירא:

הלכה ג

וכמה יהא ביניהן רז"א חצי טפח וכו'. כתב הרב"י בא"ח סי' שס"ג בד"ה הניח שתי קורות זו בצד זו וכו' ופסק רבינו דאם מקבלות אריח לרחבו היינו שהן קרובות זו לזו פחות מטפח א"נ להביא קורה אחרת וכו' ותימא הוא למה נשתנה דין לבוד זה משאר לבוד דהוי בפחות מג' ויותר נראים דברי הרמב"ם שכתב בפי"ז אם יש בשתיהן כדי לקבל אריח א"צ להביא קורה אחרת וכתב הה"מ ופירש רבינו אם יש בין שתיהן רחב טפח וכשאין בין זו לזו ג' טפחים ואח"כ מצאתי בהגמיי' החדשים שכתבו וכן שני קורות המתאימות וכו' נראה למהר"ם דהיינו דוקא כשנוגעות זו בזו אבל אם אינם נוגעות אפי' אין בין זו לזו ג' טפחים אין מצטרפין דלא אמרינן לבוד דזיל הכא ליכא שיעורא וזיל הכא ליכא שיעורא עכ"ל והר"י ג"כ פי' שאע"פ שהניחן בתוך ג' לא אמרי' בהו לבוד וכו' אא"כ הם כל כך סמוכים שאם יתן האריח שרחבו טפח ומחצה בין שתי הקורות ולא יפול לארץ שיסמוך באצבע מכאן ואצבע מכאן מצטרפין ואם לאו אין מצטרפין והרב"י קבע בש"ע דברי כל הגאונים אלו דלא יהא ביניהם יותר מטפח בשם י"א ותימא איך נעלם מעיניו דברי הירושלמי אלו וכן יש לתמוה על הה"מ והגמיי' שכתבו נראה למהר"ם וכו' כאלו ממנו יצאו הדברים וגדולה מזו אני אומר שזהו דעת הרמב"ם כי לא מצאתי בדבריו הכרע לומר דס"ל דאפי' עד ג' א"צ להביא קורה אחרת שהרי כתב לשון הגמרא ואדרבה המתאימות משמע שהן מונחים יחד בלי הפסק כתאומים ועל הראב"ד יש לתמוה שכתב בהשגות שיהא מונחים בתוך טפח ומחצה משמע דאפילו בהרחק יותר מטפח א"צ להביא קורה אחרת דליתא כדמשמע כאן:

מ"ד ג' וכו'. וקשה דלמא פליגי בפלוגתא דרשב"ג ורבנן מ"ד ג' כרבנן דאמרי עד ג' אמרי' לבוד מ"ד ד' כרשב"ג דאמר עד ד' אמרינן לבוד ובבבלי מפורש דרשב"ג אמר עד ד' והיינו כמו שכתבתי וכן פי' הרר"י וי"ל דניחא ליה לאוקמא תרוייהו כרבנן:

ובלבד שלא תהא עליונה וכו'. כתב הרמב"ם פי"ז מה"ש הלכה כ"ה היתה אחת למטה ואחת למעלה רואין את העליונה כאילו היא למטה והתחתונה כאלו היא למעלה ובלבד

שלא תהא עליונה למעלה מכ' ולא תחתונה למטה מי' ולא יהא ביניהן ג' טפחים כשרואין אותם שירדה זו ועלתה זו בכוונה עד שיעשו זו בצד זו וכתב הרב"י בא"ח סי' שס"ג בד"ה ומ"ש ולא יהיו ביניהם ג"ט אינו בברייתא אלא מדברי הרמב"ם בפי"ז ופשוט הוא ותימא איך נעלם ממנו הירושלמי הזה שאין אלו דברי הרמב"ם אלא רב אמרה מזה נ"ל ראיה לדברי הרמב"ם שפסק כר"י בר"י כיון שרב מפרש דבריו ומהא דסובר ריב"י כאבוה אין קושיא דכיון דכתב הרמב"ם כשרואין שנעשה בכוונה צריך להשוותן יחד א"כ לא אמרינן רואין דהא אף בסוכה מדובללת אמרי' כן והתם ליכא מאן דפליג אלא דריב"י אומר שמותר לעשות כן לכתחלה דאמרינן רואין אבל אנן מטעם לבוד אמרי' כן ועי"ל דסובר רבינו דרב פליג אהא דאמר אביי דריב"י בשיטת אביו קאמר אלא דאיירי בפחות מג"ט וככ"ע אתיא ומטעם לבוד ומכאן תראה שמ"ש הרב"י עוד שם שריב"י מתיר אפילו ברחוק יותר מג' דליתא שהרי רב קאמר והוא שתהא עליונה וכו' משמע דריב"י הוא דקאמר הכי ובהאי ענינא תמוהים לי דברי המג"א שכתב אמ"ש הש"ע בסעיף כ"ג ויש פוסלים דס"ל כהי"א בסעי' כ"ב ע"כ פי' דס"ל התם דלא יהא רחוק בין ב' קורות המתאימות יותר מטפח לכך פליגי גם כאן שמתיר בש"ע דיעה הראשונה עד ג' טפחים וליתא דלא תליא זה בזה אלא הי"א בסעיף כ"ג פסלי לגמרי דלא ס"ל כר"י בר"י דאמרינן רואין ולא מתירין אלא בב' קורות המתאימות אבל לא בלמעלה ולמטה וכמ"ש בב"י מפורש בשם הרא"ש:

הלכה ו

מתני' במשוכין מן הכותל וכו'. וקשה א"כ מאי קאמר ותני כן וכו' הא אדרבא מהך ברייתא משמע דבסמוכין פליגי וי"ל דסובר ג' דקאמר ר' יוסי לאו דוקא ולעולם בעי שיהא העומד רבה על החלל במשוכין וזה דוחק גדול דעכ"פ ליכא סייעתא מברייתא דאיכא לפרושי מתני' בסתמא ובסמוכין פליגי וע"ק לקמן בסמוך אמרינן לגדולה הן נידונות ואין נידונות לקטנה ופירשתי שם כי היכא דניהוו לגדולה ג' טפחים וכר' יוסי ואס"ד דבסמוכין לכותל אף רבי יוסי מודה דסגי בלחי כל שהוא א"כ ל"ל ג' לגדולה הא כסמוכין היא וגם בבבלי נראה דפליג אהא דאמר דבסמוכין אף ר' יוסי מודה ואף רבינו יהונתן כך כתב דאף בסמוכין מצריך ר' יוסי שלשה גזרה משום פחות מג' והעמידו רחוק מכותל ואתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה לכן נ"ל דה"ג ולא כן תני עושה לחיין וכו' וקושיא היא אמ"ד דבסמוכין מודה ר' יוסי דבברייתא איפכא תניא דבמשוכין מודו רבנן וניחא הכל:

קרן זוית וכו' נידון כלחיים. וקשה ל"ל שיצא מכאן ומכאן והא בלחי אחד סגי וי"ל דכר"א אתיא דבעי תרי לחיים:

הלכה ז

אמרין דבתריה. פי' בגליון דורות האחרונים ע"כ ואינו נכון דבכ"מ פי' דבתריה היינו סיפא וכמ"ש בקונ' וגם ל' דבתרי' א"נ לפי פירושו וגם אין לפרש כן:

אבל אם כתב על נרתקו כפרוש הוא וכשר. משמע דגם לרבנן דסברי אם כתב על קרן הפרה נותן לה הפרה אם כתב על נרתקו אפי' לא נתן לה הפרה ה"ז מגורשת ותימא מן הפוסקים שהשמיטו דין זה דנראה דאין חולק בדבר וגם במס' גיטין איתא להאי מימרא וי"ל דפשטא דמתני' דייק להו דלא כוותיה מדנקט קרן של פרה ונותן לה הפרה ולא תני סתמא על קרן של בהמה וחיה ונותנה לה אלא קמ"ל אע ג דקרן של פרה חלול הוא אפ"ה אין היתר אלא כשיתן לה הפרה כולה אבל רוב קרני החיות אינן חלולים וכמ"ש הטור והר"ן בפ"ג דר"ה ומינה שמעינן דלא כר' אחי בשם ר' מיישא ויש לפקפק בזה:

הלכה ח

מג' ועד ארבעה וכו'. פירשתי בקונט' לאו דוקא העומד וכו' ודחקני לפרש כן דאל"כ ליערבינהו וליתנינהו מג' ועד עשר אם העומד רבה על הפרוץ מותר דהא גם מד' ועד עשר אם העומד רבה על הפרוץ מותר ומה שמוסיף במד' ועד עשר שכנגד העומד מותר אפי' בפרוץ מרובה על העומד ודאי דאף במג' ועד ד' הדין כן אלא כמ"ש אך י"ל דדוקא קתני והא דלא עריב להו דמג' ועד ד' כיון שאין כאן מקום חשוב אף העומד אסור בפרוץ מרובה על העומד וכמ"ש בקונ' לקמן:

הלכה ט

אין את בעי מקשייא וכו' הביא דופן ז"ט וכל שהוא וכו'. בקונטרס הגהתי להבין פשטא דשמעתתא אך קשה מאי קמיבעיא ליה הא ה"ל מחיצה שהגדיים בוקעין בה לכך נ"ל דה"ג הביא דופן שבעה טפחים וכל שהוא וחקק בו ג' ושבק בה ד' למעלה וכל שהוא למטה והגביהו מן הארץ ג"ט פחות משהו וכ"ה בבבלי בפרקין דף ט"ז ע"ב דהשתא ה"ל עומד מרובה על הפרוץ מרוח אחת ואוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא נמי ליכא הואיל ועומד מרובה על האויר דתותי מיני' ופשיט ליה מדר"י דאמר העומד והחלל מצטרפין אע"ג שהעומד מצד האחד ומצד השני הוא משהו אפ"ה לא אמרינן אתי אוירא דהאי גיסא ודהאי גיסא ומבטל ליה ה"ה כאן. ועי' בירושלמי בשבת פ' הזורק דף ל"ח ובהכי ניחא למה השמיט הרי"ף בעיא דרב המנונא ועי' בהרא"ש:

תיפתר בשעשוין כמין דקרין. וא"ת לפ"ז רשב"ל מדמי מחיצת שבת למחיצת כלאים ולמה לא מהני דוקרני לשבת ביתר מעשר וי"ל בדוקרנים רחבים איירי דמהני כמו אמלתיר' אפילו ביתר מעשר והר"א בפי' למסכת כלאים פ"ד פי' כאן דבר זר ודחוק ע"ש ורש"י והרר"י סותרים דבריו בפי' המשנה:

ארבע פצטליות. בגליון פי' פצולין של קנים המתוחים מעמוד לחבירו וכ"פ הר"א במס' כלאים ואין נראה דהשתא גמי מהני מלמעלה כדתני לעיל בברייתא כ"ש דקנים מהני לכן נ"ל פירושי שבקונטרס עיקר ובכלאים וסוכה הגירסא פסטליות ובערוך ערך פסטל פי' כמ"ש בקונטרס:

סוף סכך. הר"א פי' במס' כלאים סוף סכך היינו פסל היוצא מן הסוכה ואין נראה דהא בסוכה לא קרי לפסל סוף סכך אלא ראשי פסל היוצאין מן הסוכה גם לפ"ז קשה לפרש הא דקאמר מה בין זה לזה והר"א בפירושו השמיע לפרש דברים אלו וזה גרם לו פירושו שפי בסוף סכך גם מה שפי' בכל הסוגיא אין נוח לי גם סוגיא דהכא ושבסוכה סותרים פירושו ומה שפירשתי בקונ' הוא עיקר:

הלכה י

ארבע דברים התירו במחנה. כתב הרמב"ם רפ"ח מהלכות מלכים חלוצי צבא כשיכנסו בגבול עכו"ם ויכבשום ושבו מהן מותר להן לאכול נבלות וטרפות ובשר חזיר וכיוצא בו אם ירעב ולא ימצא מה יאכל אלא מאכלות אלו האסורים ע"כ וכתב הכ"מ דיליף ליה מפ"ק דחולין ובתים מלאים כל טוב אר"י אמר רב אפי' קדלי דחזירי וסובר רבינו היינו דוקא היכא דלא שכיח ליה היתרא אבל אי שכיח ליה היתרא לית ליה למישבק היתירא ולמיכל איסורא ע"כ ונ"ל דראיית הרמב"ם ממתני' דהכא דאס"ד דאפי' דברים האסורים מותרים לאכול מ"ש דתנא תנא דמאי וא"ל דמתני' במלחמת הרשות איירי וקדלי דחזירי דמותרים איירי במלחמת מצוה דא"כ ה"ל לתנא לפלוגי בינייהו וכ"ש דבברייתא דבסמוך קחשיב כל החילוקים שבין חובה לרשות ה"ל למיחשב נמי הא אלא ודאי כמ"ש עיקר:

אחד או שנים נותנין להן בית סאתים וכו'. כתב הרב"י בסי' ש"ס מספקא לי אם אין נותנין לשנים אלא בית סאתים כיון ששבתו יחד או אם נותנין לכל א' בית סאתים וכו' וצ"ע ע"כ ומכאן משמע מפורש דאחד ושנים שוין דלשביהם אין נותנין אלא בית סאתים:

קטן מהו שישלים בשיירא. לפי גי' זו לא איפשטא הך איבעיא וכתב הרמב"ם בפי"ז מה"ש דקטן אין מצטרפין וכתב הרב"י בסי' ש"ס איבעיא בירושלמי ונקטה הרמב"ם לחומרא ולא ידעתי למה דהא קי"ל כדברי המיקל בעירוב וא"כ בספיקו נמי נקטינן

להקל ובד"מ מסיים בה וקצת משמע שם דס"ל דקטן מצטרף ע"כ ותימא על הרב"י הא מפורש אמרי' בריש פרקין וכ"ה בבבלי דף פ"א וכ"מ ברש"י דף מ"ו דהלכה כדברי המיקל בעירובי' אבל לא במחיצות והכא מחיצות נינהו ועי' ברא"ש בפ"ב גם מ"ש הד"מ דמשמע דקטן מצטרף נראה דסבר דהיך עבידא אאיבעיא דקטן קאי ותימא הוא לפרש כן דהא בפרק הדר מפורש דלא קאי אקטן ועוד עכו"ם מאי בעי הכא אך אי קשיא הא קשיא הא בעיא בדרבנן היא ויש לנו לפסוק לקולא מיהו לפי גירסתי שבקונטרס ניחא ועכ"ל כן דאל"כ האי היך עבידא אהיכא קאי אלא ודאי שחסר כאן האיבעיא וקטן פשוט שאין דומיא דעכו"ם והיה נ"ל להגיה באופנים אחרים אך אחרי העיון זו היא המחוורת שבכולם:

בשיטת אביו וכו'. בקונטרס הגהתי ביחיד פחות מבית סאתים והי' אפשר לגרוס ביחיד יתר מבית סאתים דלא פליג ר"י וחכמים ביחיד אלא ביותר מבית סאתים אבל בפחות מב"ס מודה ר"י דמחיצה של שתי או של ערב מהני ואף ר"י בר' יהודה מודה בה וכן הוא בבבלי אך הא דקאמר בסמוך וכלאים לא אפי' היא בית רובע משמע כגירסתי שבקונ':

למלחמת הרשות. פירשתי בקונטרס סתם מלחמת רשות ממלחמת יהושע ואילך שהיא היתה מלחמת מצוה כן פירש"י בבבלי בפרקין דף י"ז וקשה הא איכא מלחמת עמלק דודאי מלחמת מצוה היא לכ"ע וי"ל דהיינו דקאמר סתם מלחמת רשות ולא אתי אלא לאפוקי מדר' יהודה דאמר סוף פרק משוח מלחמה דלא ליתי עכו"ם עלייהו הוה מלחמת מצוה לכך פי' רש"י דהוה מלחמת רשות וכרבנן דהתם אבל במלחמת עמלק לא איירי בה דלא שכיחא ואיננה בכלל סתם מלחמות:

אם היו עשויין חבילה אסור. וקשה למה השמיטו הפוסקים דין זה ואי משום דלא ביאר בבבלי אדרבא מדמחלק בין תקנת יהושע להך דהכא ותאמר התם במחוברין והכא בתלושין התם בלחין והכא ביבשין ולמה לא מחלק נמי בין חבילה למונחים מפוזרין וי"ל דהיינו בכלל מחוברין ותלושין:

נכנסו עמהן לעיר כבר נפטרו. כתב הרא"ש בפ"ק דחולין בעי ר' ירמיה איברי בשר נחירה שהכניסו ישראל עמהן לארץ מאי קאי בתיקו פירש"י דרוש וקבל שכר ולא נהירא דדוקא למסבר קראו דרשינן אע"פ שכבר עבר אבל לקבוע בעיא בש"ס בדבר שאין בו צורך לא אשכחן וכו' ונ"ל דנ"מ באדם שרוצה לאסור עצמו באחד מן המינין מזמן ידוע ואילך וכו' ע"ש והוא דחוק ועלה בדעתי דנ"מ לאיברי איסור שמביאין בני המלחמה בחזרתן אי מותרין בהן דבמלחמ' מותרין בהן וכמ"ש למעלה בשם הרמב"ם ואי אמרינן דאיברי בשר נחירה מותרין לישראל דהואיל והותרו הותרו הני נמי מותרין ואי אמרינן

דאסורין הני נמי אסורין אך לפמ"ש הרמב"ם דאף במלחמה לא הותרו אלא בשעת הדחק א"כ בחזירתן לעירן ודאי דאסור וכמדומה שראיתי מזה בספר אחד לכן נ"ל דנ"מ לדמאי שהביאו בני המלחמה אי מותרין בו או לא ואע"ג דלירושלמי פשיטא ליה כדאמר הכא לר' ירמיה מיבעיא ליה:

כשם שבהליכתן פטורין וכו'. כתב הרמב"ם פ"ו מהל' מלכים וכשם שפטורין מכל אלו בהליכתן כך פטורין בחזירתן כתב הכ"מ אפשר שלמדו ממאי דתנן בפרק מי שהוציאוהו כל היוצאין להציל חוזרין למקומן ואמרי' בגמ' חוזרין בכלי זיינין למקומן וכתב הלח"מ דאין משם ראיה ולא מקום למוצא דין זה ע"ש והדבר פשוט שדברי הרמב"ם הן לקוחים מסוגיא זו ומהתימא שנעלם מהם דברי הש"ס במקומו:

ר"י בר' בון בשם רב כשם שבהליכתן וכו'. נראה שלא לסיים בדבר רע מפני השונאין לכך חזר דברי ר"י בר' בון ואף אם נאמר דמאי דקאמר תחלה כשם וכו' סתמא דש"ס קאמר לה והשתא אמרה משמיה דרב מ"מ צריכין לטעם הנ"ל דעדיין קשיא דהל"ל הא דר"י בר' בון כשם וכו' קודם שאמר הא דר"י בר' בון שמע לה וכו' אלא ודאי כדפרישית:

הדרן עלך פרק מבוי

פרק ב

הלכה א

ולא עוד בקליפת השום וכו'. וקשה הא איכא בינייהו הך משהו שבקרן זוית אי מודדין מבפנים צריך משהו יותר ואי מודדין מבחוץ א"צ אלא אמה מכוונת וי"ל כיון דאינו אלא כקליפת השום לא קחשיב משא"כ בשאר פסין משהויין שעמדו בפני עצמן ושיעורא בעיא אבל כאן כיון שהוא ראוי לחקוק אפי' בקליפת השום סגי:

בעגולה. בבבלי בפרקין דף י"ט גרסי' בעי מיניה אביי מרבה תל המתלקט י' מתוך ד' נידון משום דיומד או לא א"ל תניתוה רשב"א אומר היתה שם אבן מרובעת רואין כל שאלו תיחלק ויש בה אמה לכאן וכו' ר"י בנו של ריב"ב אומר היתה שם אבן עגולה רואין כל שתיחקק ותיחלק ויש בה אמה וכו' מ"ס חד רואין אמרינן ומ"ס אפי' תרי רואין אמרינן ותל נמי תרי רואין הן וכתב הרמב"ם פי"ז מהלכות שבת היה במקום א' מן הזוית וכו' אבן גדולה או אילן או תל המתלקט י' מתוך ד' וכו' רואין כל שאלו יחלק ויש בו אמה לכאן כו' ע"כ וקשה למה פסק בתל לקולא הא רשב"א פליג וי"ל כיון דדבר דרבנן הוא פסק כר"י לקולא ועוד שסמך אסוגין דאף רשב"א לא פליג אלא מר אמר חדא וכו' ולא פליגי אך קשה למה לא כתב אבן עגולה וה"ל לפרש שתיחקק ותיחלק ודאמרינן

שתי רואין ואע"ג דזה שמעינן מתל מ"מ ה"ל לפרש אבן השנוי בברייתא ותו דאבן שנוי במשנתו תחלה:

היו חמשה קנים וכו'. כתב הרמב"ם היו חמשה קנים ואין בין זה לזה שלשה וכו' נידונין משום דיומד וכתב הה"מ בעי מיניה אביי מרבה מחיצת קנים וכו'. ופשיט ליה רבה דנידון משום דיומד ואע"ג דדחי ליה אביי וכו' ע"ש ול"נ פשוט דסמיך רבינו אסוגין ולשונו מוכיח עליו:

אבל לא מן הפסים לחצר. וקשה מ"ט לחלק ביניהם לכן נ"ל דגרסינן ומפסין לחצר וכן הגירסא בבבלי ובתוספתא וה"פ דהא ליכא דיורים בין הפסים דליסרו עלייהו דליהוי מוציא מרשותו לרשות חבירו:

אם עירבו דרך פתחים. בבבלי דף ע"ד ע"ב גרסי' אר"י אמר רב מבוי שצידו אחד עכו"ם וכו' אין מערבין דרך חלונות ופרש"י להכי נקט חלונות שאין דרך בני אדם לעשות פתחים גדולים מבית לבית ובתוס' שם כתבו בשם ר"י דדוקא חלונות אסור לערב אבל אם יש פתחים ביניהם מותר לערב ע"ש ותימא שמסוגין מבואר כפרש"י דאפילו עירבו דרך פתחים אוסר רב גם הרמב"ם בפ"ב מה"ע כתב שאם עירבו דרך חלונות אסורים לטלטל דרך פתחים ומותרים לטלטל דרך חלונות וקשה דכאן משמע דאף אם עירבו דרך פתחים אסור לטלטל בהן:

פדא אמה ומחצה. בגליון פירש בבבלי הוא פירא דבי תורא והוא שוחה עמוקה שהיתה בין שכונה לשכונה ושם היו מניחין גרעינין לאכול השוורים ובכאן פי' שאותה פירא היתה אמה מחיצה ואמה בנין ע"כ ותימא פירושו א"כ אין כאן מקומו ומפני שראה דבר זה בבבלי בפרקין פירשוהו כאן ועוד מנ"ל להגיה ולחדש דבר מלבו דבבבלי משמע שהוא כולו בחפירה לכן פירושי שבקונט' עיקר ואף אם נאמר כגירסא שלפנינו וגרסי' פדא כך פירש חכם ששמו פדא אמר דלכך בעינן עשר לר"מ דפרה אמה ומחצה ואמה ביניהן:

הלכה ג

באר מהו שתעלה וכו'. בבבלי בפרקין דף ך"ב גרסי' איבעיא להי בור ופסי' קאמר או דלמא בור בלא פסים וכתבו תוס' פי' ופסים לא יהיו מרוחקי' מן הבור אלא כדי ראשה ורובה של פרה אבל א"ל דפסין נמי אי בעי מרחיק עד ב"ס מדקאמרינן בסמוך מאי בינייהו בין ר"י לרשב"א ולפ"ז טובא א"ב דר"ש לא שרי אלא כדי להרחיק ראשה ורובה ור"י מתיר עד ב"ס ע"כ ול"נ דאפשר לקיים פירוש השני וכדמשמע כאן דהכי קמבעיא ליה והא דלא קאמרי דא"ב דר"י מתיר עד בית סאתים י"ל דבברייתא משמע דרשב"א

הוא דמיקל מדקתני רשב"א אומר בור ב"ס אב"ס מותר ולא אמרו להרחיק אלא כדי ראשה וכו' וקשה מותר למאן אי לרבנן הא אינהו אפילו בית ה' כורים מתירים ואי לר' יהודה הא ר"י מתיר טפי ממנו אלא ודאי דרשב"א מיקיל מדר"י לכך קשיא ליה מאי בינייהו ומשני אריך וקטין א"ב לר"י כל שהוא ארוך יתר מבית סאתים אע"פ שאינו רחב אסור ולרשב"א בעינן שיהא כשיעור בית סאתים מרובעת. מיהו גם סוגיין איכא לפרושי כבבלי וה"ק הדא אמרה דלר' יהודה הבאר עולה ממדת סאתים ואפילו הפסים צריכים שיעמדו בתוך ב"ס דמדרשב"א פליג וסובר שהפסין אינן במדת ב"ס ש"מ דר"י סובר שהן במדת ב"ס אך אין הלשון משמע אלא כמו שפירשתי בקונטרס:

הלכה ה

קרפף שיש בו מדת סאתים אינו מותר לטלטל בו אלא בד' אמות. שמעינן דבית סאתים כיתר מבית סאתים ואסור לטלטל בו אבל הרמב"ם כתב ר"פ ט"ז ואין מטלטלין בכל הקרפף אא"כ יש בו בית סאתים או פחות אבל אם היה בו יתר על ב"ס אסור לטלטל בו אלא בד' אמות וכתב הגמיי' שכ"כ תוספות ותימא דהכא משמע מפורש דב"ס כיתר על ב"ס וכ"מ לקמן קרפף שיש בו עד ב"ס א"ר אבהו הואיל וראוי להתיר וכו' והיה נראה דראייתם מהא דאמרינן בבבלי דף כ"ד ע"א אר"ה בריה דרב יהושע לא אמרן אלא דלא הוה ב"ס אבל ב"ס אסור דמשמע דוקא בנזרע הוא דאסור ב"ס י"ל אדרבה דוק מינה לאידך גיסא דקמ"ל אפילו לא מרע אלא מיעוטא כל שיש בו ב"מ אסור וצ"ע בסוגיא שם ובתוס' וברא"ש שם:

הלכה ז

הדא מסייעא לר"י. וקשה הא ר' יוסי בעי מיהת כל שיעור האורך ורוחב של ב"ס או של בית רובע ור' יונתן מתיר אפילו בשיעור אורך לבד וי"ל דר' יונתן לא איירי אלא להתיר משני צדדים ור' יוסי בברייתא איירי להתיר מכל ד' רוחותיה לכך בעי יותר וכן בב"ס ודאי דבעינן כל השיעור ולא מייתי סייעתא מר' יוסי אלא דלא בעינן מרובע אף במקום שנתנו שיעור מרובע הלכך כאן שיש עכ"פ שיעור הרחק ביניהם כפי מה שנתנו חכמים אע"פ שאין ברחבו כל כך סגי:

הלכה ח

במחלוקות סאתים מבית כור. בבבלי בפרקין דף כ"ו גרסינן א"ר יוחנן ושניהם מקרא אחד דרשו שנאמר ויהי ישעיה לא יצא אל חצר התיכונה כתיב חצר וקרינן עיר וכו' מ"ס עיירות בינונית בית כור הויין וכו' משמע דלר' יוחנן לר' אילעי מטלטלין בכולה דומיא דעיר ותימא שהירושלמי השמיט דבריר בי יוחנן וסתם כר"א:

פרק ג

הלכה א

בכל מערבין. פירש"י עירובי חצירות ותחומין ע"כ וכתבו תוס' וא"נ דבעירובי חצירות בעינן פת לכ"ע ועיין בתוס' פרק חלון דף פא ע"א בד"ה איתיביה וכו' ואף דמשמע בסוגיין מפורש כדברי תוספות י"ל דרש"י סמיך אבבלי דפרק חלון וכגירסת הר"א בתוספות:

מפני שיכול לילך לחוץ וליכול. הרמב"ם והר"ב פירשו דפליגי אי מותר להניח עירוב בבית הקברות ע"ש וקשה דבגמרא משמע דבמתניתין לא פליגי אלא באהל זרוק ובברייתא פליגי אם מותר להניח עירוב בבית הקברות ומה"ט פסק הרא"ש כת"ק ולא בר"י דאם נאמר דפליגי בהנחת עירוב בבית הקברות היה ראוי לפסוק כרבי יהודה ועיין בהרא"ש בפרקין ובהה"מ פ"ו ובמ"ש לקמן ר"פ הדר בתוס' בד"ה הלכה:

בכל מערבין ומשתתפין חוץ מן המים ומלח בין בדבר שהוא נאכל וכו'. בקונט' הגהתי לפרש פשטא דשמעתת' ונראה לקיים הגירסא שלפנינו דה"ק דלעירוב מצטרפין דבר שאינו נאכל כמות שהוא כגון בצלים שנאכלים עם הפת אבל בכסף מעשר אין קונין דבעינן שיהא דבר הנאכל לבדו כמו כל הנך פרטי דכתיבי בקרא וגי' הקונט' נר' עיקר:

שהן מין קללה. מה שפירשתי בקונט' הוא מדברי הערוך ול"נ שמים מלוחים מין קללה הם שהרי כתיב ביחזקאל שלעתיד ירפאו המים ולא יהיו מלוחים ש"מ דמים מלוחים מין קללה הם ומימי אוקיינוס מלוחים הם וכל הנהרות ממי אוקיינוס שותים ומי הגשמים נמי ממי אוקיינוס באים אלא שהעבים ממתקים אותם וכ"ש המלח עצמו מין קללה הוא אך קשה אם נאמר דמים מין קללה הם א"כ לר"י לא יברך עלייהו דהא א"ר יהודה בפ"ו דברכות כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו וי"ל דר"י כר"ע ס"ל דאמר התם בספ"ו דברכות דמברכין על המים בנ"ר ובמקום אחר הארכתי:

וכן לעירוב אר"ח הדא דתימר ביין וכו'. בבבלי בפרקין דף כ"ט ע"א גרסינן רשב"א אומר עוכלא תבלין וליטרא ירק וכו' ואמר גורסק וכו' משמיה דרב מנשיה משמיה דרב וכן לעירוב א"ר יוסף שרא ליה מריה לרב מנשיה אנא אמריתא ניהליה אמתני' והוא אמרה אברייתא דתנן אין פוחתין לעניים וכו' ואמר רב וכן לעירוב ומאי אולמיה דהאי מהך וכו' אלא משום דקתני חצי לוג יין ואמר רב מערבין בשתי רביעיות של יין מדבעינן כולי האי ש"מ כי קאמר רב וכן לעירוב אמתני' קאמר ע"כ ופי' תמוה ועיין בתוס' בד"ה מאי אולמיה ואף דבריהם קשה להולמם דנימא דלא אמר רב מערבין בשתי רביעיות אלא דאתמר מכללא ותו אי מכללא איתמר מנ"ל לרב יוסף דפליג ארב מנשיה דלמא

רב מנשיה לא יליף הא מכללא לכן נ"ל דה"פ מאי אולמיה דהאי מהך כיון דרב סובר דשיעור עירוב כשיעור מה שמחלקין לעני בגורן א"כ אף אלו הנזכרים בברייתא שיעורן שוה לעירוב. אלא מדקתני וכו' מדבעינן כולי האי כלו' דאיצטרך תרתי דרב אס"ד דלכל מילי שוה שיעור עירוב לשיעור חילוק מעשר עני בגורן הא תו ל"ל אלא ודאי דלא קאמר אלא איין וא"ת כיון דכבר אמר מערבין בשתי רביעיות ל"ל הא דקאמר וכן לעירוב י"ל לאשמועי' מנ"ל דשתי רביעיות הן מזון שתי סעודות לפיכך קאמר דממתני' יליף אבל אינך השנויין במעשר עני אינן אלא ליקח בהם מזון שתי סעודות וע"ש בסוגיא היטיב ועיין בת"ח:

כלבודא בגליון פי' מין מאכל שצריך בישול ול"נ דכלכודא גרסינן והם מיני דגים קטנים ונזכרים בש"ס זה פ"ו דנדרים:

מה נפיק מביניהון. וקשה הא איכא בינייהו בנודר מן המבושל דלר' יוחנן מותר בצלי ולר' יאשיה אסור בצלי וי"ל דלא פריך מאי בינייהו אלא למצוא שיהא ר' יאשיה לקילא ור' יוחנן לחומרא:

ע"ז שעשאה לחי. כתב הרמב"ם פי"ז מה"ש בכל עושין לחיי' וכו' עכו"ם עצמה או אשרה שעשה אותה לחי כשר ע"כ והפוסקים השמיטו הא דכתב עכו"ם עצמה והדבר מבואר שמסוגיין למד כן וא"ת עכו"ם עצמה ל"ל כיון דכתב דין אשרה המוזכר בבבלי י"ל דסד"א אשרה הוא דשרי דהא השריגים והעלים שלה מותרים בהנאה בדיעבד וכמ"ש הרמב"ם פ"ז מה' עכו"ם הלכה י"א וא"א דלא ניתוסף משהו ראוי ללחי קמ"ל דאפי' עכו"ם עצמה מותרת:

תמן מ"מ נסתם המבוי. כתבו תוס' במכילתין דף פ' ע"ב בד"ה אבל קור' וכו' אע"ג דלחי נמי בעי שיעור גובה וגם רחב משהו מיהו בעי מ"מ כיון דלא בעי אלא שיעור זוטא לא החמירו בו ועוד תי' תירוצים אחרים וע' בהשגות פי"ז ובהמ"מ שם וקשה הא מפורש משני הש"ס כאן דשאני עכו"ם דהרי נסתם המבוי ודקשיא מ"ש קורה מלחי י"ל דלחי משום מחיצה והרי נסתם המבוי דמי לא מודה בזורק מרה"ר לבית עכו"ם אע"ג שהוא אסור בהנאה ועומד לישרף מ"מ חייב משום מכניס מרה"ר לרה"י ה"ה כאן אבל קורה משום היכיר' בעי שיעורא וכל העומד לישרף כשרוף ולא חשבינן ליה היכירא ועוד דהיכירא משום תקנת חכמים ואין לקיים המצוה בעכו"ם דאסורין לגבוה:

הלכה ב

בהקדש ומעשר שני שנפדו. פירשתי בקונט' כשלא נתן החומש איירי וקמ"ל דאין החומש מעכב כן הוא בבבלי. וכתבו תוס' בפרקין דף ל"א ע"ב בד"ה וקמ"ל דאין חומש

מעכב וא"ת אמאי לא פשיט מהכא בפ' הזהב דאין החומש מעכב וי"ל משום דאיכא למדחי ולאוקמיה כשנתן החומש ואע"ג דמילתא דפשיטא היא אגב מעשר ראשון נקט מעשר שני ע"כ וקשה טפי הל"ל דאגב הקדש נקט מעשר שני דהקדש אליבא דכ"ע בשבת אין החומש מעכב וכדא"ר יוחנן בפ' הזהב דף נד ע"א אך נ"ל דאין צריכין לכל זה די"ל דמתני' אייריי בשאין בחומש שוה פרוטה דאמרי' בפ' הזהב דף נג ע"ב כשאין בחומשו שוה פרוטה פטור מן החומש וכ"פ הרמב"ם ובשער הזול בד' פרוטות מזון שתי סעודות דשער היוקר ב' סאין בסלע כדאמרי' אין יוצאין מא"י לח"ל אא"כ סאתיים בסלע ושער הבינוני ד' סאין בסלע ואז מזון ב' סעודות באיסר שהן ח' פרוטות כדתנן בפ"ח דפיאה וע"ש בפי' הר"ב ושער הזול ח' סאין בסלע ואע"ג דלר"י כשאין במ"ש שוה פרועה הוא דאינו חייב בחומש וא"א שיהא מזון ב' סעודות בפחות מפרוטה י"ל דלר"י לא קא מיבעי ליה:

אבל לא בטבל. בבבלי מוקי לה בטבל דרבנן וקשה דכתב המג"א בסי' ש"ז סעי' כ"ב דדבר דרבנן מעשרין בין השמשות בקריאת השם ושכ"כ הר"ש אם כן אמאי לא יערב בטבל דרבנן הא ראוי הוא לו לעשר בין השמשות ואפשר לדחוק דדוקא בטבל פירות שהן דרבנן הוא דשרי לעשר בין השמשות אבל פירות שמעשרותיהן דאורייתא אפילו זרען בעציץ נקוב אסור לעשרן כיון דעיקרן מדאורייתא. אך לא ראיתי מי שחילק בזה וגם הר"ר יהונתן כתב בטבל דרבנן כגון פירות העץ שאינן משבעת המינים או שזרען בעציץ שאינו נקוב הרי שלא חילק ביניהם וצ"ע:

תני בש"א וכו'. כתב הרמב"ם פ"א מה' עירובין ומערבין מ"ש בירושלים מפני שהוא ראוי שם לאכילה אבל לא בגבולין ע"כ והה"מ לא ביאר מוצאו ונראה שסמך אברייתא זו וכ"ה בתוספתא מערבין במ"ש בירושלים אבל לא בגבולין וזה ראיה לגירסתי שבקונט': **והכא את אמר הכין**. וקשה ודקארי מאי קארי ליה הא בעירוב אייריי בשליח פסול כמפורש במתני' ובמעשר אייריי בישראל גדול וכשר ובקונט' פירשתי שצריך שיראה שגם המקבל שהוא גדול עושה שליחותו אך קשיא לי א"כ מאי קמ"ל מתני' פשיטא דה"ז עירוב לכן נ"ל דהא דקאמר במעשר א"צ לעמוד עמו היינו באומר לאחד שיאמר לחבירו שיעשר בשבילו ולא שהוא בעצמו רוצה לעשר עיבורו וכן יש לפרש כולא סוגיא:

הלכה ג

נתנו בכלכלה ותלאו באילן וכו'. בקונטרס הגהתי למעלה מי"ט עירובו עירוב דאל"כ קשיא מ"ש למטה מי' דמותר לטלטלו בשבת הא קא מפיק מכרמלית לרה"ר וא"ל דביה"ש קאמר דמותר לטלטלו א"כ גם למעלה מי' מותר דהכא כשמהפך הכלכלה

איירי וכדמסיק ומכרמלית לרה"ר מפיק וע"ק אי בשבת איירי למה יהא מותר להוציא מכרמלית לרה"ר בשבת:

ואסור לטלטלו וכו'. כתב רש"י בפרקין דף לג ע"א ואסור ליטלו ל"ג דאי גרסי' מאי מתמה לקמן אדרבנן ואמר לימא קסברי רבנן צדדין אסורין ואדר' לא מתמה ומשום דקיימי רבנן עליה ואמרין כל מקום שאסור ליטלו וכו' לפיכך נכתב בספרים ואי גרסי' ליה טעמא משום דקסבר צדדין אסורין עכ"ל ולפום ריהטא נראה מסוגיין דגרסינן ליה דהא לא קתני הכא דברי רבנן כלל וכולא סוגיין אליבא דרבנן ריהטא והא דלא מתמה הש"ס אדר' דידע טעמיה משום דקסבר צדדין אסורין אלא דפריך הש"ס לימא קסברי רבנן נמי דצדדין אסורין א"כ מ"ד צדדין מותרין דלא כמאן אך לפמ"ש בסמוך נראה כגירס' רש"י:

היא צדדי בהמה וכו'. בשבת פ' במה בהמה כתבתי דגרסינן בדברי רשב"א מותר להשתמש בצדדי אילן והיינו דגם התם גרס היא צדדי בהמה היא צדדי אילן והתם בבהמה איירי אך נ"ל דהתם אגב גרר' דהכא נקט היא צדדי בהמה היא צדדי האילן דקשה להגיה בשלשה מקומות:

הלכה ד

הכא בשם חמשה זקנים. וקשה הא רבי יוסי אמר במתני' ספק עירוב כשר וי"ל דסיפא לפרושי רישא קאתי דהא דאמר ברישא ר"י אומר ספק עירוב כשר היינו משמיה דחמשה זקנים:

עירוב עשו אותו כספק חרש. וקשה מ"ש חרש דנקט ומ"ט דחרש הא אמרינן גבי מקוה שנמדד ונמצא חסר כל הטהרות שנעשו על גביו טמאות דהרי איתרע אם כי הכא נמי:

הלכה ה

ההן אם לא כי לא חד הוא. וקשה למה שאל על לשון כי לא וי"ל דקשיא ליה למה לא אמרו בני ראובן מתחלה רק כי לא ננחל אתם ולא אמרו לשון אם לא א"נ י"ל דה"ק כיון דאם לא וכי לא אחד הוא נאמר שצריך להתחיל בלאו ולסיים בלאו דהא בני ראובן אמרו תחלה כי לא ואס"ד דאינו צריך למה ליה למשה לחזור ולומר אם לא ומשני שאני הכא שהארץ היתה מוחזקת בידן לכך היו צריכין גם הם לומר כי לא:

על שם חומר הוא בעריות. וקשה הא ר"מ מייתי ראיה מבני גד ובני ראובן והתם ממון היה וי"ל דהתם שאני כיון שהיתה הקרקע בידן היה צריך תנאי כפול ומייתי ראיה כיון דחזינן דיש מקום שצריכין תנאי כפול יש להחמיר כן בעריות ונ"ל שזהו טעם הגאונים

שכתב הרמב"ם בפ"ט מה' אישות שאין צריך תנאי כפול אלא בגיטין וקידושין ולא בדיני ממונות וראיה מבוררת היא להם וע"ש בהה"מ:

הרי שעירב וכו'. כתב הרי"ף בפ' משילין פי' כל אדם ששבת במקום יש לו אלפים אמה לכל רוח ואם נתן עירובו בסוף אלפים למזרח יש לו להלוך עוד ממקום עירובו למזרח אלפים אמה והן האלפים אמה שהיה לו במערב כשנתן את עירובו סוף אלפים למזרח העתיק את האלפים אמה שהיה לו במערב לרוח המזרח ונאסר להלך לרוח המערב אפי' אמה אחת ואם נתן עירובו בסוף אלף אמה למזרח ממקום שביתתו נמצא שהעתיק אלף אמה למזרח מן האלפים שיש לו ברוח המערב ונשאר לו במערב אלף אמה ונמצא מהלך לרוח המזרח ג' אלפים אמה ולרוח מערב אלף אמה עכשיו שנים שיש להם בהמה בשותפות ונתן זה עירובו בסוף אלף אמה בצפון הרי נשאר לו אלף אמה בדרום ואין לו להלך בדרום אלא אותן אלף אמה בלבד וכיון שזו הבהמה קנתה שביתה כרגלי זה שעירב עליה לדרום אע"פ שעירב בסוף אלף אמה בדרום ויש לו להלך בדרום ג' אלפים אמה אין לו רשות להוליך חלקו בבהמה זו אלא עד אלף אמה בלבד שהוא כרגלי מי שעירב עליה בצפון וכן זה שעירב לצפון כיון שחבירו עירב לדרום בסוף אלף אמה ולא נשאר לו בצפון אלא אלף אמה בלבד אע"פ שיש לזה שעירב בצפון להלך לצפון ג' אלפים אמה אין לו להוליך חלקו בבהמה בצפון חוץ מאלף אמה בלבד שהיא כרגלי מי שעירב עליה בדרום וזהו פי' זה שעירב עליה לצפון מהלך לצפון כרגלי מי שעירב לדרום וזהו שעירב לדרום מהלך לדרום כרגלי מי שעירב לצפון ואם ממצע עליו את התחום ה"ז לא יזיזו ממקומם כלומר אם כל אחד מהם נתן את עירובו בסוף אלפים אמה נמצא מי שעירב בצפון אין לו להוליך בדרום אפי' אמה אחת ומי שעירב בדרום אין לו להוליך בצפון אפי' אמה אחת וכיון שהבהמה קנתה שביתה כרגלי שתיהן ה"ז לא יזיזוה ממקומה עכ"ל העתקתי פי' זה לבאר הברייי' ובריייתא זו סייעתא לרב דבהמה אסורה והה"מ כתב דיש מתירים אפילו הבהמה מדשתק רב לר"כ ורב אסי וליתא דהא מברייתא מוכח דלא חששו לאיסור מוקצה וחששו לאיסור תחומין ורב דשתיק לא חש להשיב:

כיני מתני' באו עכו"ם מכאן ומכאן וכו' וקשה פשיטא דאעכו"ם קאי וע"ק דה"ל לפר' תחילה הך ברייתא דתני בה במזרח דארישא דמתני' קאי והא דבאו עכו"ם מכאן ומכאן וכו' אסיפא קאי ועוד א"כ גם גבי חכם היה להם לפרש כן לכן נ"ל דה"ג כיני מתניתא אם יבואו עכו"ם מן המזרח וכן בסיפא אם יבואו מכאן ומכאן וכו' וה"פ כיון דעכו"ם אף בשבת דרכם לבוא הלכך גרסי' במתני' אם יבואו משא"כ בסיפא גבי חכם הגירסא נכונה אם בא חכם וכו' שאינו יכול לבוא בשבת וכ"פ הרר"י אם יבואו עכו"ם וכו':

הלכה ז

נתן בסל מוליך את הסל לשם. וקשה למה לא יוליך העירוב בידו וע"ק דקא"ר בא שמא ישכח ויאכלנו למה ישכח והי' נראה לומר דה"פ ובלבד שלא יתננו בסל היינו שלא יתן שני העירובין בסל אחד שמא ישכח ויאכל אחד מהם ביום טוב ראשון ויסבור שאוכל העירוב של יום הראשון דמצוה לאכלן ביו"ט ראשון ויאכל של יו"ט שני לכך לא יתן שניהם במקום אחד ואם נתנן לתוך הסל ונתערבו צריך להוליך שניהם למקום העירוב אך לשון ושוין קשה ועוד הא אסור לילך ביום ראשון למקום עירוב השני מיהו הא י"ל דאיירי כשהניחו סוף אלף אמה לכאן וסוף אלף אמה לכאן אי אתה מודה שאין מערבין לאדם בתחלה הוי קדושה אחת היא. וקשה התם היינו טעמא שאין יום טוב מכין לשבת וי"ל דרבנן סברי תחלת היום קונה עירוב ואין זה הכנה מיו"ט לשבת ותדע דהא קאמרי ומוליכו בראשון ומחשיך עליו:

הלכה ח

שמא תתעבר. פי' רש"י בגולה מיירי ע"כ וקשה מאי אירי' בגולה הא בר"ה איירי ואפילו בא"י כל שהוא חוץ לירושלים לא ידעו אם נתעבר או לא ובאמת לא ראיתי לאחד ממפרשי המשנה שכתבו כן:

דאיתפלגון וכו'. הך לישנא לא שייך הכא מידי דמשמע דאדלעיל קאי אך אשגרת לשון דמסכת ביצה ששם עיקר הסוגיא ושם שייך שפיר לשון דאיתפלגון נקטיה גם כאן:

שירי פתילה וכו'. כתב הרא"ש בפ"ק דביצה וא"ת מ"ט אין אנו נוהגין איסור בשירי פתילה מאחר דפסקי' הלכתא כרב וי"ל דהירושלמי לא אסר ליה משום הכנה דלא שייך הכנה בכה"ג אלא מטעם קדושה אחת אסר לה ואנן קי"ל דשתי קדושות הן והרב בעה"ת כתב דר"ח לטעמיה דלית ליה הכנה בפרק בכל מערבין הלכך מפרש טעמי' דרב משום קדושה אחת אבל לדידן דאית לן הכנה לא מחלפא שיטתי' דרב וטעמא משום הכנה שיותר טובות הן להדליק כשהודלקו כבר וכבו כו' ע"כ וקשה תינח שירי פתילה ושירי מדורה שייך בהו הכנה אבל מותר שמן שכבה מאי הכנה שייך בי' וי"ל דמה שנכבה בשבת היינו הכנתו. וקשה לדעת בעה"ת מאי קשיא להש"ס מה מכפלה ביצה לפתילה הא ודאי דמיין להדדי ורב חסדא הוא דדייק דאין הטעם משום הכנה אף גבי ביצה אבל מעולם לא עלה על דעתם דשיורי פתילה אסורים משום הכנה וצ"ע:

הדרן עלך פרק בכל מערבין

פרק ד

הלכה א

ומניין לד' אמות שבו איש תחתיו. פירש"י בפרקין דף נ"א ע"א שבו איש תחתיו אלו ד"א ליוצא חוץ לתחום ע"כ ק"ק למה דוקא אלו ד"א הא פשטיה דקרא משמע דלמעביר ד"א ברה"ר הוא דאתי וה"ה לכל היתר טלטול וכדמשמע מפלוגתא דר"מ ור"י בסמוך והובאה בבבלי בפרקין והרמב"ם פי"ב מה"ש והרז"ה בפ' הזורק פירשו כמ"ש בקונטרס: **מה מקום וכו'**. וקשה כי חשבינן נמי מידת העיר של ערי המקלט איכא יותר מאלפים אמה וי"ל דלא בא הכתוב לסתום אלא לפרש ומדת העיר לא ידעינן כמה היא הלכך לא חשבינן אלא מדת מגרשי העיר וה"ה בתחומי שבת לא חשבינן מדת העיר:

ד"א שאמרו מלא קומתו ולפישוט ידים. כתב הרמב"ם פי"ב מה"ש מותר לאדם לטלטול ברה"ר בתוך ד"א וכו' שהוא כמדת אורך אדם כשיפשוט ידיו ורגליו בו ע"כ וכתב הכ"מ ויש לתמוה למה פסק כר"מ לגבי ר"י ואפשר שהוא ז"ל מפרש שכדי לפשוט ידיו ורגליו הוי ד"א מצומצמות וכמ"ש הרי"ף ופסק לחומרא וכו' ע"כ ע"ש. ול"נ דפסק כדברי המיקל בעירובין שגם זה מהלכות עירובין הן דהא אפי' במחיצות פסק הרמב"ם לקולא בפט"ז הלכה ז' ועיין בראש בפ' עושין פסין גבי פלוגתא דרבה ור' זירא לענין קרפף בית שלש וקירה בו בית סאה ומ"ש בהגהת הרא"ש שם וכן המיימון פסק כר' זירא ובא"ז פסק כרבה ע"כ קיצר במקום שהיה לו להאריך דמדבריו משמע שהרמב"ם פוסק כר"ח כר' זירא לחומרא דליתא שהרמב"ם לדינא פוסק כא"ז לקולא אלא שגירסא אחרת היתה לו וכמ"ש הב"י בסי' שנח דאף להרא"ש היתה גירסא אחרת גם מ"ש הב"י שם ומיהו בהא דאר"ז ומודינא בקרפף שנפרץ וכו' שאסור מ"ט שאויר חצר מייתרו עכ"ל דגרסי' מייתרו כגירסת רש"י ויש לדקדק היכי אר"ז ומודינא וכו' שאסור למאן מודה אם לרבה משרא שרי וכו' ועוד מאי איצטרך לאשמועינן וכו' ע"ש שדחק מאוד כמ"ש הב"ח ואף תירוצו של הב"ח דחוק מאוד ע"ש ול"נ פשוט כמ"ש הה"מ בפט"ז דה"ג אר"ז ומודינן קרפף שנפרץ במלואו ונפרצה חצר כנגדו חצר מותרת והקרפף אסור ע"כ והשתא שפיר קאמר ומודינן שהחצר מותר ואף רבה מודה שהקרפף אסור ויש ליישב גם הסוגיא דשם וצ"ע:

מתפלל לוכסן. מהכא שמעינן דאין צריך להרחיק מצואה ד' אמות ואלכסונן אלא ד' אמות ואפי' באלכסון סגי ד' אמות אך קשה כיון דהרחקת ד"א מן הצואה ילפינן מדכתיב והיה מחניך קדוש ופי' הרשב"א בחידושיו בפ"ג דברכות כל שהוא חוץ לד' אמות ה"ז חוץ למחנהו וע"כ דהיינו טעמא דד' אמות יש לו לאדם לפישוט ידיו ורגליו הלכך הן מחנהו א"כ כי היכא דלענין שבת יהבינן ליה הן ואלכסונן לענין הרחקת צואה נמי כל

שהוא באלכסון ד' אמות עדיין תוך מחנהו הוא וע"ק בשיש לו ריח רע מאי איכא למימר ובאמת לא ראיתי לאחד מן הפוסקים שמביא דין זה וצ"ע ועיין ברא"ש בר"פ:

ד"א שאמרו תחום הן וכו'. כלשון השני שפירשתי בקונט' כ"כ הה"מ פי"ב הלכה ט"ו וז"ל כתבו מקצת המפרשים שלטלטל בבת אחת קאמר שאסור לעקור מתחלת ח' ולהניח בסוף ח' אבל ודאי כיון שח' אלו מקומו הן מותר לו לטלטל בכל הח' ובלבד שלא יטלטל בבת אחת יותר מד"א ולזה הסכים הרשב"א ע"כ ומפשיטות דר' זעירא ומתניתין משמע כפי' השני שבקונט' וזו היא קושיא לשיטת הרשב"א וסיועא לשיטת הרי"ף והרמב"ם ומ"ש בהה"מ:

פירות שיצאו וכו' וחזרו וכו' במזיד לא יאכלו בבבלי מסיק דלת"ק אפי' חזרו במזיד יאכלו וכתבו תוס' ולא דמי למבשל בשבת במזיד דלא יאכל דהתם הוי איסור דאורייתא ע"כ וכתב המג"א סי' ח"ה סעיף ט' וצ"ע דהא המטביל כליו והמעשר דאיסורא דרבנן נינהו וקנסינן כדאיתא פ"ב דתרומות וצ"ל דדיקא כדאית ליה פירי אחרינא כדאיתא פ"ב דביצה והכא מיירי בדלית ליה פירי אחרינא ע"כ ותימא א"כ תפשוט ליה הא דבעי בבבלי פ"ב דביצה עבר ואפה מהו ומסיק ת"ש המעשר בשבת בשוגג יאכל במזיד לא יאכל ומשני בדאית ליה פירי אחרינא פי' דליכא למפשט דאיכא לאוקמי מתני' בדאית ליה פירי אחרינא וכיון דשמעינן מברייתא דהכא דבדוקא בדאית ליה פירי אחרינא איירי מתני' א"כ איכא למפשט שפיר כי היכא דמתירין כאן בדלית ליה פירי אחרינא אפי' במזיד ה"ה עבר ואפה ביו"ט דשרי בדאית ליה ובדלית ליה אסור כמתני' וצ"ע. וקושית המג"א נ"ל דל"ק ממעשר דלא שייך למימר גבייהו דאנוסים הן שהרי קודם שעישרן לא היו ראויין לאכילה משא"כ בפירות אלו שהוציאן והחזירן ודאי אנוסין הן שהרי אלו לא הוציאן נמי מותרין היו אבל ממבשל קשיא להו שפיר דמבשל איירי בראוי לכוס קודם הבישול וכמפורש בחולק דף טו ע"א וזה ברור:

ואתיא דר"נ כר"מ. מה שפירשתי בקונטרס הוא על פי פי' תוס' בבבלי בפרקין וקשה לי מאי אירי' ר"מ הא אף ר"י ס"ל דלא קנסינן שוגג אטו מזיד במבשל בשבת וכמ"ש בכירה דף י"ב וי"ל דירושלמי סובר דר"מ לא קניס שוגג אטו מזיד ור"י קניס שוגג אטו מזיד וצ"ע בבבלי פ' הניזקין:

ואפילו כר"ג וכו'. כתבו תוס' בפרקין בד"ה ועכו"ם שהקיפוה מחיצות בירושל' מוקי לה כר' יהושע ומיהו בקונט' פי' דאתיא נמי כר"ג וכו' ואע"ג דלא שבת באויר. מחיצות מבעו"י דלא הקילו חכמים וכו' ע"כ ותימא הא מפורש מסיק גם כאן בירושל' דאפי' כר"ג אתיא וכפירש"י וצע"ג:

מן אולפן. פי' בגליון מן התורה הוא מותר ואין כאן מחלוקת ע"כ וכן פי' לעיל בפרק בכל מערבין ובשניהם אין הפי' מחוור וגם בהרבה מקומות בש"ס נאמר בלשון זה ואין הפי' אלא כמ"ש בקונט' והוא עיקר:

אם היה הים גלני. בקונט' פירשתי כפי הגירסא שלפני ויותר נ"ל להגי' דה"ג אם היה הים גלני ע"ד דחבריי' מותר ע"ד דר"ז אסור וה"פ אם היו גלים בים והספינה הולכת לאט ויכול לילך ד"א בספינה קודם שתלך הספינה ד"א לחברייא מותר דהא מ"מ איכא מחיצות ולר"ז אסור וראיתי מי שפי' גלני מלשון גלוי שהים מגולה מכל צד ואיני יודע לכוון פירושו ומ"ש נ"ל עיקר:

הלכה ה

גר שטבל לאחר שהאיר המזרח וכו'. כתב הסמ"ג בשם בה"ג דמטבילין גר בשבת ויו"ט ובש"ע סי' רס"ח כתב דאין מטבילין אותו ביו"ט ע"ש וכאן משמע דמטבילין אותו בשבת ודוחק לומר דאיבעיא ליה אם עבר וטבל דהא בעינן ב"ד ואיך יטעו ב"ד בכך:

לא יכנוס דר"מ וכו'. בקונט' פירשתי דברייתא היא כדי שלא להגי' אבל עוד נ"ל לפרש דמתני' היא ואדלעיל קאי דתנן מי שישב בדרך ועמד והרי הוא סמוך לעיר הואיל ולא היתה כוונתו. לכך לא יכנוס דר"מ ר"א יכנוס א"כ לר"מ כיון שלא היתה כוונתו לכך מבעוד יום אינו יכול לכנוס ה"ה כאן כיון שבירר לו מבע"י אינו יכול לחזור משחשיכה ולר"י שיכול לכנוס אף יכול כאן לכנוס וה"ג א"ר בון ומודה ר"י שאם בירר לו שאינו יכול לחזור בו לא על הדא אמרה אלא על רישא דפירקא וכו' פי' דבסתם בני אדם צריך שיברר מבע"י אבל מי שהוציאוהו עכ"ם וכו' שאין לו אלא ד"א אף בשבת יכול לברור ועז"ק ר"י שאם בירר לו בשבח שאינו יכול לחזור בו. כתב הרמב"ם פכ"ז מה"ש מי שיצא חוץ לתחום אפי' אמה אחת לא יכנוס שהד' אמות שיש לו לאדם התחלתן ממקום שהוא עומד בו לפיכך כיון שיצא חוץ מתחומו אמה או יותר ישב במקומו ואין לו להלך אלא בתוך ד"א מעמידת רגליו ולחוץ ע"כ כתב הכ"מ שהד' אמות וכו' איני יודע מה טעם הוא זה שאעפ"כ נמדוד הד"א לצד תחומו ונמצא נכנס חוך התחום וצ"ע ע"כ וההה"מ כתב ונראה דעת רבינו כיון שזה מהלך ורוצה לילך נראה כבורר אל עבר פניו וזה דחוק ע"כ והנה כפי פי' שבקונטרס נראה שדברי הרמב"ם הם כפי פשיטות הש"ס וכמ"ש הה"מ אך נ"ל שדברי הרמב"ם ברורים כיון שיצא אמה אחת לצד מזרח שוב אינו יכול לברור ג' אמות לצד מערב והיינו דקאמר שתחלחן ממקום שהוא עומד דהיינו בסוף תחומו וכיון שיצא מתחומו נראה שבירר אותן ד' אמות חוץ לתחומו וכ"כ רבי' יהונתן במשנתינו

ובבירתו הדבר תלוי וכיון שבירר אותם לצד מזרח והחזיק ללכת אמה אחת מאות' ד"א שוב אין מניחין אוחו לילך לצד מערב שלש אמות וה"ה אם החזיק ה"ז כאלו בירר:

הלכה ט

והן מותרין באותו הרוח וכו'. קצת קשה א"כ איך תני במתני' והן אסורין הא אינהו מותרין בעירובן ולא שייך לומר אסורין גבייהו שהרי עיקרא דמתני' לאשמועי' דין העירוב לכן נ"ל דהא דמותרין הם לאותו הרוח היינו אלפים שמצד ביתן לעירובן אבל מעירוב ואילך אסורין שכיון ששלוחן לא עירב עליהן מספקא לן אם סמכו על (שליח) שלוחן או לא והרי הן כחמר גמל:

הלכה י

הוון בעי מימר מה דמר רבי לעזר ביוצא וכו' אשכח תנא היא הדא וכו'. כתבו תוס' בפרקין דף נ"ב ע"ב בד"ה כי תניא וכו' והא דלא קאמר כי תניא רא"א אפי' אמה אחת לא יכנס היינו להחשיך אמה חוץ לתחום לא יכנס דמלתא דפשיטא הוא דאין לו לצאת חוץ לתחומו ע"כ ותימא איך לא ראו דברי הירושלמי דאף במחשיך פליג ר"א בברייתא וסובר דאמה אחת יכנס הלכך צריך למוקמי ברייתא דאר"א אמה אחת לא יכנוס בכלה למערה גם עיקר תירוצם קשיא לי דלמה פשיט להו לאיסור' הא איכא למימר דסד"א שני אמות שיש לו יחשבו כאלו הם מובלעות בתוך התחום וכיון דאית ליה לר"א הבלעת תחומין מילתא היא יהא מותר לילך לעירו קמ"ל דלא יכנס. והמהרש"א כתב ויש לדקדק בזה דע"כ לאו מלתא דפשיטא היא דהא הכא במתני' בסיפא תני לה ור"ש פליג עלה וי"ל בדוחק ע"כ ולא ידעתי מאי קשיא ליה דר"ש לא פליג אלא מפני המשוחין וכדפי' רש"י אבל ר"א לית ליה דר"ש דהא אמר שלש לא יכנס א"כ גרע מחשיך מיוצא וזה פשוט אלא שנראה דסובר המהרש"א דר"ש לא פליג אלא במחשיך ולא ביוצא ועיין במ"ש בסמוך:

הוון בעא מימר מה דמר ר"ש במחשיך וכו'. כתב הת"ח נראה דר"ש דאמר אפי' ט"ו אמה וכו' דווקא נמי שהחשיך הוא דאית ליה הכא כיון דלא עביד איסורא וכו' אבל במי שיצא וכו' לא מקלינן לגביה וכן משמע מדלא פליג ר"ש ברישא גבי מי שיצא חוץ לתחום וליערבינהו וליתנינהו מי שיצא או שהחשיך חוץ לתחום אפי' אמה אחת לא יכנס ר"א אומר שתים יכנס וכו' רש"א אפי' ט"ו אמות וכו' אבל מדברי ב"י בר"ס ת"ה משמע דר"ש ברישא נמי פליג ע"כ ותימא עליו שלא ראה דברי הירושלמי שהם מפורשים כדברי הב"י דאף ברישא פליג ר"ש והא דקשיא ליה ליערבינהו וכו' לפי דעת תוס' שכתבתי בסמוך לק"מ דר"א לא פליג בסיפא אלא אפי' לדעת הירושלמי נמי ל"ק די"ל דמודה ר"ש דהבלעת תחומין מילתא היא ומלבד אותן שתי אמות דר"א מיקל ר"ש בט"ו אמה

והא דלא קאמר י"ז אמה י"ל דעדיפא מדר"א סובר ר"ש וכר"י דאמר ד"א ולמקום שירצה יברור. וכיון דלפעמים בירר לעצמו למקום אחר ואין לו אלא ט"ו אמה לעולם:
הדרן עלך פרק מי שהוציאוהו

פרק ה

הלכה א

תלה עיניו. פי' הר"ש יפה בס' י"מ נשא עיניו ר"י מסתכל בר"ה א"ל ר"ה למה אתה מסתכל בי א"ל ר"י ראוי לך להראות פנים שוחקות כלומר שישמחו בדבריך ואין ראוי לחלוק עליך לפי שהי' ר"ה רוצה תמיד שיודו לדבריו ולא יחלוקו עליו וכדאמר לקמן בפ' הנחנקין כשא"ר יוחנן הלכה בשמו זחלין אפוי דר"ה פי' צהבו פניו ולכן נסתכל בו עכשיו שאמר הלכה זו משמו אם צהבו פניו כדרכו לשמוח כשמודים לדבריו ע"כ ופי' תימא אם לומר שהיה ר"ה רוצה שיודו תמיד לדבריו ולא יקבל תשובה מתלמידיו גם מה שפי' ששמח כשאמרו הלכה משמו הוא תמוה דאיתא במדרש שא"ל לרשב"ג דלכך נענש ויצא להריגה לפי ששמח על ד"ת גם לשון הש"ס אינו מדקדוק לפי פי' לכן פי' שבקונט' עיקר:

והלא אליהו טירונין של נביאים וכו'. כתב הי"מ וצ"ע מאי קושיא באומר חי ה' אשר עמדתי לפניו מפני היותו גדול שבנביאים וי"ל משום דמשמע דמשתבח שעמד בסוד ה' והוא נביא אמת קשה כי גדול הנביאים ומפורסם בנבואה היה ומה צריך להשתבח בזה וכו' ועי"ל דעמדתי לפניו לא משמע ענין נבואה אלא לענין תפלה וכו' ע"ש שהאריך בדברים דחוקים ומה שפירשתי בקונט' הוא נכון וברור:

אשר למד תורה וכו'. כתב הר"ש יפה בס' י"מ קשה מה צורך להא כיון דבהדיא כתיב אשר יצק מים וי"ל משום דאפשר לומר דיצק מים באקראי לה"ק דמדל"ק אשר למד וכו' ול"נ דמאשר יצק מים אין להוכיח דיש לומר דעל המים אשר יצק על ידו בהר הכרמל קאי וכדפי' רש"י שם אבל השתא קשיא לי דהל"ל נמי אשר למד תורה דאי לאו דלמד מאליהו מאי מהני היציקה לחוד:

תני ר"י ויבא אהרן וכו' בתחלה מביא ראיה ממאוחר ואח"כ ממוקד' עד שמביא ראיה מן התורה וכן מצינו בכמה מקומות:

מהו ליתן פגום לפגום. בקונט' פירשתי שתי לשונות ולקמן בבעיא מהו ליתן עיבור לעיבור נמי פירשתי שתי לשונות ונראה דבשניהם לישנא בתרא עיקר דאס"ד דבפגום מיבעיא ליה אם השני בתוך ע' אמה ושיריים וכל"ק ופשיט ליה דמעברין א"כ מאי

קמיבעיא ליה תו מהו ליתן עיבור לעיבור אלא ודאי דבפגום האיבעיא כששניהם בתוך ע' אמה וכדפרישית בלישנא בתרא ומהו ליתן עיבור לעיבור כל"ב ואף הרא"ש כך פירשה וכמ"ש בסמוך א"נ י"ל כל"ק ואיבעי' דפגום להילוך ואיבעי' דעיבור לעיבור:

מהו ליתן עיבור לעיבור. כתב הרא"ש בפרקין בגמרא דידן קאמר דהוו אזלין מברניש לכנישתא דדניאל וכדי שלא יחלוק הירושלמי אגמרא דידן דבסמוך בפלוגתא דר"ח וב"ק משמע דלכ"ע אין נותנין יותר מאלפיי' בעיר קטנה וצריך לומר דברניש עיר גדולה היתה מהלך תלתא פרסין וטפי נראה דגמרא דידן ס"ל כר"ש בן יוחי דהלכה כדברי המיקל בעירובין ע"כ וקשה הא ר"ח וב"ק לא פליגי אלא לעיבור אבל להילוך מודים לרשב"י דמותר אפילו יותר מאלפיים וא"כ לא פליג הירושלמי אבבלי דהתם אינהו אזלי מברניש לכנישתא דדניאל במקום שהיו הגדודים ונראה שלא היה בגירסת הרא"ש כאן להילוך כאן לעיבור וכן נראה מדבריו שהשמיט תירוץ זה:

מה אנן קיימין וכו' מודד משפת נחל החיצונה. שמעינן מהכא שכל שראוי לתשמיש בני העיר והוא רה"י מעברין אותו עמו והרב במג"א כתב בסימן שצ"ח סעיף ט' צ"ע אם בכל מקום שמשתמשין בני העיר נתחיל למדוד שם ולפמ"ש פשוט לש"ס שמודדין משם והלאה:

האיך היו יוצאין לבית מדרשו של משה. וקשה הא מיד החזירו משה כדכתיב ושב אל המחנה וכדאיתא בבבלי בסנהדרין פרק חלק וי"ל מדסיללקו משה מתחלה חוץ למחנה ודאי היה בדעתו שיבואו לשם גם בשבת וכ"ש לפי מאי דאמרינן לעיל שריחקו מיל כדי שיכולין לבוא שם בשבת וא"כ שפיר קשיא ליה לרבי חייה:

מכיון שהבטיחן הקב"ה שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשעה. ובבבלי בפרקין מסיק שהיו קבועין כיון שהיו חונין ע"פ ה' וניחא לי בזה הא דלא כתבו הפוסקים בבניין שאינו של קיימא כגון שנעשה לשעה דהוה בנין וכדמסיק בירושלמי בשבת פרק כ"ג דף ל' ובפ' הבונה דף ל"ט דסמכו אבבלי דפירקין דסובר דבנין אדני' הוה בניין קבוע:

שהוא למעלה מעזרת ישראל. כתב הר"ש יפה בי"מ לא הבינותי זה דהא שער זה דעסקינן ביה שהוא תחלת מחנה שכינה הוא שער נקנור והוא שער עזרת ישראל ונראה דה"ג שהוא למעלה מהר הבית והחיל וכו' ופי' שעזרת ישראל גבוה מקרקע הר הבית מה שמגביה והולך החיל ועזרת נשים דמן החיל עולה לעזרת נשים בי"ב מעלות רום מעלה חצי אמה וט"ו מעלות היו עוד מעזרת נשים לעזרת ישראל רום מעלה חצי אמה ועוד היתה מעלה בעזרת ישראל גבוה אמה והדוכן עליה וזה לדעת ראב"י ולפי שההלכה כמותו דמשנתו קב ונקי נקט לה סתמא עכ"ל ותימא למה קאמר ומעלה יתירה היתה

בבית העולמים הל"ל ומעלה יתירה היתה בהיכל דהא במשכן לא היה שום מעלה וע"ק למה נקרא שער הנקנור שער העליון הא שער ההיכל היה גבוה ממנו ואם על שם שגבוה מן הארץ הלא גם שער עזרת נשים היה גבוה מן הארץ לכן נראה עיקר כמו שפירשתי בקונט' וגם לשון הש"ס מורה כן:

והקימו וכו'. לשון הר"ש יפה ומה שיש לדקדק עליו כבר כתבתי במסכת שבת דף ב' ע"ב בד"ה אלא וכו':

מה בחנייתן וכו'. כתב הר"ש יפה בס' י"מ ואע"ג דבהדיא כתיב ע"פ ה' יחנו וע"פ ה' יסעו התם ספור מעשיהם והכא מצות ה' להם מתחלה אך קשה מאי איש על ידו לדגליהם דמשמע כל א' במקומו כדפירש"י ושמא אתא לומר שלא יפרד איש מדגלו אפילו בשעת הנסיעה עכ"ל וקשה הא תלתא זימני כתיב ע"פ ה' יחנו וע"פ ה' יסעו ובודאי למצוה כתיב אבל לפי פירושי שבקונט' ניחא גם מאיש על ידו לדגליהם ל"ק דה"ק שלא ישנו הדגלי' בנסיעתן שיהיו שבט לוי באמצעיתן וכן כולם על הסדר:

לא יהא מודד מן האמצע וכו'. פירשתי בקונט' שלא תמצא מן העיר אלא אלף ותכ"ח אמות פירש"י כיצד תן תחומין של אלף ותכ"ח אורך לכל צד שכנגד העיר אתה צריך לתת טבלא של אלף ותכ"ח על אלף ותכ"ח למלאות הקרנות שיהיו התחומין מרובעות ותמצא באלכסונו של טבלא מכוון כנגד אלכסון קרן העיר אלפים דקי"ל כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשא באלכסונא ואלכסון של אלף תכ"ח עודף אלפים תתנ"ו חומשין שהן תקע"ב אמה פחות ארבע חומשין תנם על אלף תכ"ח הרי אלפים נמצא כשמדדת מקרן העיר אלפים באלכסון קיצרת התחום ואינו אלא אלפים תכ"ח ביושר ואילו נתת ביושר אלפים אמה לכל צד נמצא שכל קרן מחזיק נמי אלפיים על אלפיים ואלכסון של אלפיים הוא אלפיים ות"ח אמות ע"כ והמהרש"א כתב שרש"י פירש לתת טבלא של אלף ותכ"ח וארבע חומשין לכל קרן וכו' והאריך בזה וברש"י שלפנינו אינו:

הלכה ב

רבנן דורשין חוצה וכו'. נראה דה"פ דלכתוב ומגרשי הערים מחוץ לעיר אלף אמה אלא לומר לך פעמים מודד מקיר העיר ופעמים מודד מחוץ לעיר והיינו בין שתי עיירות נותנין קרפף ולעיר אחת אין נותנין קרפף והשתא ה"ג הדא אמרה שנותנין קרפף לשני עיירות וקאמר רבי יעקב בר אחא וכו' סלקת מתניתא דבמתניתין משמע שנותנין קרפף לכל עיר ולרבנן דדרשינן מקיר העיר וחוצה משמע שאם אין בין שתי עיירות אלא ע' אמה ושיריים נותנין לה קרפף וה"פ דקרא מודדין מקיר העיר הזו וחוצה לשנייה וברור הוא:

הלכה ג

אין מקדרין אלא בחבל של חמשים אמה. נראה דפליג אמ"ד לעיל מודד בחבל של נ' אמה והשאר מודד בחבל של ד"א:

לא בערי הלוים. בבבלי בפרקין גרסינן ולא בערי מקלט ופרש"י בתחום ערי מקלט לקלוט דתנן כשם שהעיר קולט כך תחומה קולט ע"כ וקשה מאי דוחקי' לפרש כן דלמא אמגרשי ערי הלוים קאי והא דקאמר ערי המקלט לפי שכל ערי הלוים קולטין כדתנן במכות פ"ב וי"ל דה"ק דקמ"ל דאפי' בערי מקלט מדקדקין דסד"א הואיל ולהצלת נפשות הוא אין מדקדקין קמ"ל דלא. וקשה למה השמיט הרמב"ם פי"ג מה' שמיטה ויובל דין זה שאין מקדרין בערי הלוים וי"ל דסובר דהא דאין מקדרין בערי הלוים היינו למ"ד דתחום שבת דאורייתא אבל למ"ד דתחום שבת מערי הלוים ילפינן ודאי דאף בערי הלוים מקדרין וכדמסיק הש"ס בסמוך טפיל' מקדרין לעיקר לא כ"ש וקיי"ל דאסמכו חכמים לתחום שבת אגז"ש דערי הלוים א"כ אף בערי הלוים מקדרין:

הלכה ה

ושל רבי' ונעשי' של יחיד. פירשתי בקונט' רבות' אשמועי' וכו' וכן פרש"י וכתב המהרש"א לעיל גבי עיר של יחיד ונעשית וכו' נמי ודאי דרבות' היא דכ"ש של יחיד והי' של יחיד דמערבין את כולה אלא דלא נימא של רבי' הנעשית של יחיד הוא דמהני שיור אבל של רבי' לא תיהני שיור קמ"ל דאינו אלא דרבותא אשמועינן ע"כ וקשה אטו רש"י דינא אתי לאשמועינן ועוד הא מפורש כתב דבשל רבי' מהני שיור וע"ק לישמעינן של רבים והיא של רבי' דמהני לה שיור דהוה רבותא טפי דכח דהיתירא עדיף לכך נ"ל דל"ק דרש"י מפרש לרישא עיר של יחיד שלא דר בה אלא יחיד אם כן לא שייך למימר עיר של יחיד והיא של יחיד אבל בסיפא קשיא שפיר לפיכך הוצרך לפרש דרבותא קמ"ל וא"ת עדיין קשיא לישמעינן כחה דהיתירא י"ל דסבירא ליה לרש"י דלא מספק' ליה לשום אדם דעיר של רבים מותרת על ידי שיור:

חזא בפתח דשקתא דגזוראי. בגליון פי' ראה בפתח של שוק קור' חתוך נחלק לשתים וקשה א"כ מאי קאמר חלקתם עירובכם וי"ל קורה חתוך לאו דוקא אלא שהיו שתי קורות וכדפירשתי בקונט' נראה עיקר:

ובלבד ישראל. וקשה למה השמיטו הפוסקים דין זה ואף שלא הזכירו בבבלי אין לדחותו מההלכה שוב ראיתי בהר"ן בתשובה סימן נ' דיש שר"ל שדירת עכו"ם לא הוי שיור והר"ן חלק עליהם מסברא דנפשי' ומסיק דהוה שיור ותימא בעיני איך נעלם משניהם דברי הירושלמי גם יש לתמוה על מנהגינו שעושין שיור דירת עכו"ם ואפשר שסומכין על

דברי רש"י דלא נקרא רבים אא"כ ס' רבוא בוקעין בה וכמ"ש המג"א לענין עיר שפתחי' מכוונין וצ"ע:

הלכה ז

לית כאן כיצד. וא"ת אכתי תיקשי רישא לסיפא דבסיפא תני בעיר קטנה ונתן בגדולה מהלך את כולה וי"ל כדמשני בבבלי חסורי מחסרא והכי קתני בד"א במודד אבל בנותן עירובו גדולה וקטנה שוין וקשיא לי מהרמב"ם והר"ב שפירשו במתני' חסורי מחסרא ולא הגיהו כיצד שבמתני' עיר מהו שתעלה ממידת אלפיים. וקשה אמ"ש הרמב"ם והטור בסי' ת"ח שמשלימין על העיר אלפיי' אמה והיינו שאין לו אלא אלף ותתקצ"ו אמות הא ר' יוחנן סובר דאין עולה אע"ג דר"א פליג יש לנו לפסוק כרבי יוחנן חדא דרבי' דר"א הוה ועוד דהלכה כדברי המיקל בעירוב ועוד דאמרינן לעיל דמשה הרחיק את האהל מיל וגם ביהושע כתיב רחוק יהי' אלפיים אמה והיינו כדי שילכו לשם בשבת ש"מ דאלפיים בלא העיר חשבינן וזהו סייעתא לדברי הרר"י דסובר דאין העיר עולה לכלום ומביאו הרב"י בסימן הנ"ל וא"ל דמפרשי' דהא דקמבעי ליה היינו שתהא העיר עולה למדת אלפיים בשבת בתוכו דהא ודאי ליכא מאן דפליג כדאיתא בבבלי בסוף פרקין והא ודאי נמי לא קמיבעי ליה אם תעלה עיר גדולה לקטנה במדת אלפיים דהיינו מתני' מפני הרשויות. בקונט' פירשתי בעיר העשויה כקשת איירי וכו' וכתב המהרש"ל בשם תוספות שאנץ דהקשה כיון דלא הוי רק אלפים מחמתן עד היתר של גדר א"כ אם נותנין לתחומי חמתן אלכסונן של אלפים יגיעו עד ראשי הקשת כיון דאין ביניהן יותר מד' אלפים ועיין במהרש"א דמה שפירשתי בקונט' הוא כפי תירוצם של מהרש"א ומהרש"ל. ול"נ דחמתן מן הצד עומדת וגדר לא היתה עומדת בריבוע של עולם וכשנותנין לה ריבוע של עולם מגיעים אלפיים שלהם לחמתן הלכך נחשב להם חמתן כד' אמות ובני חמתן אף על פי שמגיעין לתחומי גדר מ"מ כיון שאינן יכולין לבא לעירן ממש לא נחשב להם כד' אמות ואפשר לפרש כן דברי מהרש"ל אך קשה לפ"ז מאי דוחקיה דש"ס בבלי למוקמי בעיר העשוייה כקשת הא אפילו בכל עיירות איכא למימר הכי ודוחק לומר שכך היתה קבלה בידם לזה שעיר העשויה כקשת הוי ולזה שאנשי עיר גדולה ועיר קטנה היו וצ"ע:

ודיר וסהר לא כמי שחרבו וכו'. כתבו בהג"א בסוף פרקין וכן פסק המיימוני כר"א וכו' ולב מהר"ם מהסס בדבר דהא תלמודא מקשה הכל לרבי אלעזר אע"ג דמשני אנן אשינויי דחיקא ניקום ונסמוך ע"כ ועיין בהגמי"י וכן הרשב"א פסק כר"א ונ"ל שהרי"ף והרמב"ם סמכו אסוגיין דמסיק דרב כר"א סובר וקי"ל רב ושמואל הלכתא כרב באיסורי וכ"ש כאן דר"א כוותיה דרב ס"ל:

הלכה ח

הקונה שביתה בקרפף וכו'. פירשתי בקונט' בקרפף שהוא בית סאתים איירי אך קשה מאי איריא דמהלך בכולה הא אפי' לטלטל מותר בכולו וע"ק כיון דבקרפף בית סאתיים מותר לטלטל בכולו כשנותן עירובו לתוכו למה לא יהא מותר בו הא רה"י גמור היא ועדיף מעיר לכן נ"ל דבקרפף שיש בו יותר מבית סאתיים איירי והקונה בו שביתה מותר לילך בכולו אבל בנותן עירובו אין לו אלא ממקום עירובו אלפי'. והה"מ כתב בפ"ז מהלכות עירובין הלכה ד' וכבר כתבתי פכ"ז מה"ש שדעת הרשב"א שאפילו שבת ביה"ש ברה"י שהוא יותר על בית סאתיים ולא הוקף לדירה שאין לו אלא ד"א ודעת רבינו שלא נאמר חלוק זה אלא דוקא בקונה שם שביתה ע"י עירוב כגון שהלך שם וחזר או שאמר שביתתי במקום פלוני או שהניח שם פת אבל בשובת ממש כל שהוא רה"י הרי הוא לו כד"א וכו' ע"ש ואני תמה מהרשב"א שנעלם ממנו סוגיא זו שמפורשת כדברי הרמב"ם וגם על הה"מ קשה שכתב באומר שביתתי במקום פלוני שאין לו אלא אלפים ממקום עירובו הא מסיק הכא לל"ב שפירשתי בקונט' דלר"י יש לו אלפים חוצה לו ואנן קי"ל כר"י וכמ"ש ריש פ"ז מה"ע וגדולה מזו אני תמה על הרב"י שסתם בש"ע כדעת הרשב"א ולא כתב דעת הרמב"ם אפילו ביש אומרים וצ"ע:

אין יתן סנדלוי וכו'. בקונט' הגהתי ועוד יש לפרש לאו דוקא שני פתחים אלא שתי פרצות וה"ק שאם יתן סנדליו בעיר מבפנים והולך מבחוץ לעיר ונועל אותם אף על פי שאינו יכול לעבור בתוך הפרצה אלא שיכול לפשוט ידו וליטלן וכן יש פרצה מצד מערב שיכול ליטול מה שבפנים לחוץ וה"ג מן כאן אתא ברא ומן כאן אתא ברא וכ"ה לעיל בפירקין וסיום דברי הראשונים הם שמפרש שיש שני פרצות שמצד זה יכול ליטול לחוץ וכן מצד זה מרוח אחר שהשתי פרצות מכוונות זה כנגד זה אסור דהרי הן כשתי עיירות חלוקות משתי הרוחות שאין הפרצות מכוונות מותר כנ"ל לדחוק וליישב לשון הש"ס:

אם היתה גגה של מערה ד' אלפים אמה וכו'. וקשה הא בגגה של מערה תנן במתניתין דלכ"ע אין לו אלא אלפים ממקום עירובו ועוד דמפורש אמר לעיל בסמוך גג המערה נידון כשדות ועוד בסמוך קאמר אם היה גגה של מערה ששת אלפים אמה מהלך את כולה לכן נ"ל דאיירי בשגג המערה ניכר כגון שהוא גבוה משאר הארץ אשר סביב לה והיינו דפריך ע"ג חומה אפילו כמה מותר וזה כע"ג חומה דמיא ומשני דאילו ניכר מחמת גבהו אלא על ידי נבריות והם מקלות דקים והם סימן שעד כאן המערה מלמטה והלכך דוקא ד"א חפר אמה מהלך את כולו וה"ג אם היה גגה של מערה ד"א חסר אחת מהלך וכו' על ידי נבריות:

הדרן עלך פרק כיצד מעברין

פרק ו

הלכה ב

אלא בגין דמר וכו' הלכה כדברי המיקל. וקשה הא אדרבה הכא ר"י הוא דמחמיר וס"ל שהצדוקי אינו מבטל רשות או דסובר שיכול לחזור בו וכדלקמן ויש לומר בדוחק דסובר כהנא דר"מ מחמיר דסובר שאינו חזקה עד שיוציאו כלים מבית שבחצר למבוי ור"י מיקל דבחזקה כל דהו סגי א"נ דה"ג רבי אחא וכו' הלכה כרבי יהודה:

הלכה כריב"ן ואפי' חכמים חלוקים עליו וכא תהא וכו'. כתב הרא"ש בפרק בכל מערבין ועוד אמר בפ' מי שהוציאוהו הלכה כדברי המיקל בעירוב ואפילו יחיד במקום רבים ע"כ וכן שנה ושילש בדבר זה והנה לפענ"ד מפ' מי שהוציאוהו אין ראיה דהא דקאמר איצטרך דהלכה כריב"ן דסד"א ה"מ יחיד במקום יחיד וכו' אבל יחיד במקום רבים אימא לא ע"כ היינו דלכך איצטריך הלכה כריב"ן אבל לעולם בשאר מקומות אפילו בעירובין יחיד במקום רבים הלכתא כרבים ואדרבה פשטא דשמעתתא הכי משמע דאל"כ הל"ל הלכה בכל מקום כדברי המיקל בעירוב ועוד דמסוגיא דריש מכלתין דף א' ע"ב משמע מפורש דר"י בן לוי בכ"מ סובר דהלכה כרבים אפי' בעירוב חוץ מריב"ן דהלכתא כוותיה דאל"כ ה"מ לאוקמי כהנא כריב"ל ע"ש גם מה שכתב הרא"ש בפ' עושין פסין דהא דאריב"ל הלכה כדברי המיקל בעירובין אפי' במחיצות קשה א"כ נימא דקורה שהיא למעלה מך' תהא כשרה ועוד מאי קשיא ליה לש"ס בריש מכלתין אכהנא דלמא קמ"ל דבקורה לית הלכתא כר"י וצ"ע:

מאן דמר הקוסטר אוסר מיד וכו'. וקשה דלפי הגירסא שלפנינו מ"מ פליגי הנך תרי ברייתות ודרך הש"ס כשהוא מסיק מ"ד וכו' כוונתו ליישב שתי הברייתות דלא פליגי ועוד כיון דקסטור ואכסנייא שוין הל"ל הרגיל אוסר מיד ושאינו רגיל לאחר שלשים יום ועוד בחלוקה הראשונית נקט לשון יחיד רגיל ושאינו רגיל ובחלוקה שנייה נקט לשון רבים דעיילין ברשות ולולי דמיסתפינא להגיה באשר שכן כתבו תוספות והרא"ש והרשב"א ונגררו אבתרייהו האחרונים אמינא דה"ג מ"ד הקוסטר מיד ברגיל ואכסניא לאחר ל' יום באילין דעיילין ברשות ומ"ד הקוסטר לאחר ל' יום בשאינו רגיל ואכסניא אינה אוסרת לעולם באילין דעיילין שלא ברשות וניחא הכל ודבר נאה ומתקבל הוא ולפמ"ש בקונט' תראה דל"ק קושיות המג"א בסימן שפ"ד גם מ"ש הט"ז בצ"ע לק"מ

דודאי אנשי חיל הנכנסים ברשות המלך לאו בתורת שאלה נכנסים והן הנכנסים ברשות וכדידהו דמי וכן מבואר בדברי הרשב"א בתשובה וזה ברור:

הלכה ג

עשרה עכו"ם שהיו דרין וכו'. כתב הב"י בסי' שפ"ב בשם הג"א אם יש מבעלי בתים עכו"ם אפי' עשרה ודרים כולם עמו בבית צריך למיגר מכולהו וכתב הב"י ומשמע דאם ב' עכו"ם דרים בבית אחד דינם שוה לישראל ועכו"ם הדרים עמו בבית וצריך לשכור משניהם ע"כ וקשה למה ליה להוכיח כן מדברי הג"א הלא מפורש כן בסוגיין דצריך לשכור מכולם:

הלכה ישראל מבטל והעכו"ם משכי'. כתבו תוספות דף ס"ו ע"א בד"ה מערב וכו' ובירושלמי משמע דלית ליה לר"י האי סברא דשכירו ולקיטו של עכו"ם נותן עירובו ודיו דקאמר רבי יוחנן התם ישראל ועכו"ם שהיו דרים בבית אחד צריך ישראל לבעל והעכו"ם להשכיר ע"כ ע"ש ולא מצאתי דבר זה בפירקין ואין ספק שכיונו לדברים אלו הנאמרים כאן הלכה ישראל מבטל וכו' אך קשה שלא נאמר דבר זה משמיה דר"י וע"ק לפי פירושי שבקונטרס אין ראיה כלל משם ונראה שכך פירוש הר"ם ולכך פסק דאין שוכרין מישראל ודלא כהרא"ש ועיין בב"י סימן ש"פ ודלא כמג"א שכתב דמודה הר"ם דבחול שוכרין מישראל דליתא והטעם כמ"ש בקונטרס משום גזירה שמא ישכור בפחות מש"פ כמו מעכו"ם ולא ידע לחלק ביניהם ומ"ש המג"א לחלק דבשבת מקנה רשותא היא קשה א"כ בעכו"ם מ"ט שרי אע"ג דאין דירתו דירה מ"מ קנינו קנין היא ועכ"ל כמ"ש תוספות דל"ד למקח וממכר דלא הוי אלא כמתנה בעלמא ואין עושין אלא להתיר טלטול א"כ בישראל נמי וראיתי שגם הט"ז כתב כמ"ש בקונטרס א"כ אין לזוז מפסק הר"ם וכ"ש לפי מ"ש הב"י דהרמב"ם סובר כהר"ם וגם הירוש' מסכים לדבריו:

מיכן והילך וכו' מהכא שמעינן שאם השכיר העכו"ם רשותו לזמן אינו יכול לחזור בו ולא ידעתי מאי מספקא ליה להג"א ומביאו ב"י בסימן שפ"ב:

הלכה ד

כן היא מתניתא מאימתי מבטלין רשות. קצת קשה למה לא מפרש גם הא דתני ברישא היו שנים נותנין רשות דהיינו נמי מבטלין רשות:

תני שנים וכו' דב"ש היא. בבבלי בפרקין דף ע' ע"ב גרסינן איתיביה אחד מבני חצר וכו' אמאי אוסר ניבטיל פירוש אי יורש מבטל רשות אמאי אוסר וכתב המהרש"א משחשיכה אוסר אמאי ניבטל וכו' ומרישא דאחד מבני חצר שמת והניח כו' מבע"י אוסר אע"ג דודאי מצי מבטל מ"מ כיון דבזולתו לא הוה מאן דאוסר קאמר שפיר דאיהו

אוסר משא"כ הכא וכו' מיהו לקמן דפריך כה"ג וכו' ניבטל ליכא לפרש הכי וכו' וע"כ נראה לפרש דהכא בא' מבני חצר כו' שבא הרשות לידו מבע"י וה"מ לאערובי מבע"י ולא עירב שייך למימר אוסר כיון דלא עירב אבל הכא בסיפא וכן בהך דלקמן שלא בא הרשות לידו עד משחשיכה לא שייך למימר אוסר כיון דלא הוה מצי לאערובי מבע"י עכ"ל ולדבריו צריכין לומר דהירושלמי פליג אהבבלי דאין צריכין לאוקמי רישא כב"ש אלא דלכך אוסר ברישא כיון שלא עירב מבע"י ול"נ דלא פליגי דאף בבבלי פריך מרישא וסיפא דברייתא אמאי אוסר ניבטיל בשלמא למ"ד יורש אינו מבטל י"ל שלא נודע ליורש עד שחשיכה הלכך אם מת מבע"י אוסר אבל למ"ד יורש מבטל ודאי אף רישא קשיא ואין צורך לדחוק כמ"ש מהרש"א וזה ברור ובתוספות שם בד"ה אחד מבני חצר וכו' נמצא טעותא וכצ"ל אבל אותו שבשוק אין דרכו לערב לפי שאיני רגיל וכו'. דלפי הגירסא שלפנינו בתוספות סותרין דברי עצמם:

הרי שהיה לאחד וכו' בקונטרס הגהתי מבעוד יום אינו אוסר וכו'. שכן הוא בבבלי ועוד דלפי הגירסא שלפנינו קשיא ליערבינהו וליתנינהו אחד מן השוק וכו' ואחד מן החצר וכו' דהא לדינא שניהם שוים א"ו כמ"ש עיקר:

היך עבידא וכו'. לעיל בפ"ק פירשתי בפנים אחרים ופירוש זה שפירשתי כאן נראה יותר חדא דדמיא להא דלעיל ועוד דבבבלי דף ס"ז מיבעיא ליה בכה"ג ונ"ל להגיה היו שנים ועירבו שנים עירובין היו ג' ועירבו עירוב אחד:

הלכה ה

טעמא דר"ש שכן דרכן וכו'. קצת קשה לרב דאמר בנתונין בכלי אחד היא מתניתין מ"ט דר"ש דהא ודאי לא איירי שהיין והשמן בכלי אחד לאניגרון דא"כ הל"ל אם היה שותף לשכיניו באניגרון ועוד מ"ט דרבנן וי"ל דרב סובר דפליגי בפלוגתא דריב"ן ורבנן א" בחצר שבין שני מבואות איירי וכדמסיק בבבלי אמתני' על דעתיה דרבי מנא כר"ז וכו'. בקונט' הגהתי' וקשיא לי דמ"מ רב דלא כר"י דאלו רב הוא דאמר הלכה כר"א בן חדאי והיינו כר"מ ואילו רבי יוחנן לא קאמר אלא דנהגו כר"מ ואיכא בינייהו דלרב דרשינן בפירקין הלכה כר"מ ולר"י אורויי לא מורינן ואי עביד לא מחינן בהו לכן נ"ל דה"ג ע"ד דר"מ דלא כר"ז ע"ד דרב הלכה כר"מ ר"ז בשם ר"י וכו' וה"פ ע"ד דר' מנא לרב הלכה כר"מ ואילו לר"ז בשם ר"י נהגו כר"מ אבל לא להלכה:

הלכה ו

אף במצרים חליפין. בבבלי בפ' חזקת דף כג גרסינן אר"נ אמר רבה בר אבהו שני בתים זה לפנים מזה החזיק בחיצון לקנותו קנאו לקנות אותו ואת הפנימי אותו קנאו

ואת הפנימי לא קנה וכו' החזיק בפנימי קנה אותו ואת החיצון ע"כ וזהו בהיפך מדברי הירושלמי:

מילתיה אמרה אין בית שער ליחיד. בקונט' פירשתי לפי הגירסא שלפני אך לשון מילתי' קשיא לי וע"ק אם לא עירב הפנימי תיפוק לי' שנאסר החיצון מפני דריסת רגלו של הפנימי לכן נ"ל לגרוס ר"י בר אחא ר"א בשם ריב"ל אפי' עירב הפנימי החיצון צריך לערב ופריך למה צריך לערב הא נעשה בית שער ומשני מילתי' אמרה ריב"ל סובר דאין בית שער ליחיד. כתב הרא"ש בסוף פרקין אהא דא"ר יוחנן אין בית שער ליחיד והלכה כר"י ואע"ג דלקמן פ' כ"מ אמר רב כל מקום שאמרו חכמים הדר שם אינו אוסר הנותן עירובו שם אין עירובו עירוב חוץ מבית שער דיחיד וי"ל דהאי פליגי אר"י והלכתא כר"י לגבי רב ושמואל א"נ התם בבית שער חצר דיחיד דלא עביד לדירה אבל הכא בית עביד לדירה אמרינן בית שער דיחיד לא שמי' בית שער ע"כ הנה מ"ש דהלכה כר"י לגבי רב ושמואל הוא תימא דלגבי חד מינייהו הוא דהלכתא כוותיה ולא לגבי שניהם וכ"כ הרשב"א בתשו' סי' ק"א ונראה דגירסת הרא"ש לא היתה אר"י משמיה דרב אך בסוגיין ולקמן בפ' כ"מ מפורש דרב הוא דאמר הכי גם מ"ש הרא"ש דרב איירי בבית שער דחצר מפורש כאן דליתא דהא הכא בבית שער דבית איירי וקאמר מילתיה דרב אמרה דיש בית שער ליחיד. אך לפי מה שהגהתי דריב"ל סובר דאין בית שער ליחיד ניחא הכל דהלכתא כוותיה כמ"ש תוס' בהרבה מקומות ונראה שכך היתה גירסת הרי"ף לפיכך פסק כר"י והשמיט מימרא דר"י אמר רב שבפרק כיצד משתתפין וברור הוא ועיין במ"מ ובכ"מ פ"א מה' עירובין:

הלכה ז

מן מה דאמר שמואל למעלה מעשרה שבות הוי דו אמר במקום פיתן. דברי' אלו תמוהים מאוד ונ"ל דקאי על הא דתנן לעיל בפ' בכל מערבין נתנו באילן למעלה מעשרה טפחים אין עירובו עירוב ומוקי לה שמואל באילן העומד ברה"ר גבוה עשרה ורחב ארבע ונתכוין לשבות למטה ורבי היא דאמר כל שהוא משום שבות לא גזרו עליו ביה"ש ואס"ד עיקר עירוב מקום לינה גורם א"כ לא מהני מאי דיכול ליקח אותו בין השמשות דהא מקום לינה גורם וצריך שיהא האכילה בערב ועיקר קנייה בערב ודוחק הוא ויותר היה נ"ל להביא ראיה מהא דאמרינן לקמן בפרקין מעשה שהיו מסובין באויר חצר וקדשה עליהן השבת אתי עובדא קמי שמואל ואמר מכיון שהתחילו בתבשיל מבע"י מותר פירוש כיון שהתחילו לאכול כולם מתבשיל אחד שעל השלחן מותרין כולם ואע"ג דלא הקנו זה לזה

ושמואל סובר עירוב משום קנין מ"מ מהני כיון שאוכלים כולם במקום אחד ממילא ה"ל כאילו כולם ברשות אחד דרים א"כ ש"מ מקום פיתא גורם:

מתניתא פליגא על שמואל האחים וכו'. כתב הת"ח דה"פ דהשתא דמוקי לה מתני' במקבלי פרס דהיינו הוצאתן מאביהן וקס"ד כל הוצאתן לכך פריך א"כ אינן שותפין במה שהן אוכלין ואמאי א"צ לערב בשאין עמהן דיורין הא לאו שותפין באכילתן נינהו ואנן שותפין באכילה דוקא בעינן ומשני כשאין אביהן זוכה ונותן להן אלא מה שהן אוכלין בלבד דה"ל כשותפין באכילה משמע דמקבלי פרס היינו ההוצאה ע"כ. ותימא וכי מגרע גרעי שותפתייהו אם נותן להן כל צרכן ממה שנותן להם שיעור אכילתן בלבד וע"ק מאי פריך הש"ס מעתה אפילו אין עירוב בא אצלן הא כבר שנייה לה דאיירי במקבלי פרס ואינן אוכלין ממש על שולחן אביהם:

מברך עלוי בלילי שובתא וכו'. כתב הב"י סימן שצ"ד בשם הגהות מנהג הר"ם לאכול העירוב משחשיכה מיד וטעמא משום דגבי עירובי תחומין נמי מטעם דירה אתינן עלה ואפילו הכי בבין השמשות סגי ה"ה לעירובי חצרות ושיתופי מבואות וכן דקדק המרדכי עכ"ל וקשה למה לו להביא ממרחק לחמו הרי מפורש שאף עירוב חצרות אכל בחשיכה שמע מינה שבין השמשות קונה עירוב ומה שכתב הרמ"א בהגהה לאכלו בשחרית של שבת נ"ל טעמו כיון דמנהגינו לאכול בלילי שבת מבעוד יום ע"כ אין לבצוע עליו:

הלכה ח

הדא אמרה שאין שתי רשויות משתמשות ברשות אחת. וקשה דלמא מעשה שהיה כך היה באויר שבחצר וה"ה אויר שבמבוי מהני וי"ל מדתני הך מעשה ש"מ דינא אתי לאשמועינן ודייק שפיר דה"ל למתני באויר שבמבוי ועמש"ל בפרק חלון והיה נ"ל דהך הדא אמרה שאין שתי וכו' ל"ג ליה הכא אלא אגב שיטפא דפ' חלון מייתי ליה הכא:

הלכה י

תורת דקה. רש"י פירש ס"פ כיצד מעברין דקה היינו מחיצה ובפרקין פירש דקה היינו פתח נמוך ובסוגיין משמע מפורש דלאו פתח היה דקאמר בסמוך מי שיש לו דקה לפני ביתו גבוה י"ט וכו' והערוך והרמב"ם פירשו אצטבה וכן נראה אך לשון דקה קשה לי:

רבי לא בשם ר"א יש תורת חצר לעכו"ם שאם היו ישראל ועכו"ם וכו' בבבלי בפרקין דף ע"ה ע"ב גרסינן רב אדא בר אהבה סובר שאם יש שנים בחיצונה ואחד בפנימית אוסרין ושמואל אמר לעולם מותרת עד שיהיו שנים בפנימית ואחד בחיצונה א"ר אלעזר ועכו"ם הרי הוא כרבים ופירש"י ה"ה כרבים אם דר עכו"ם בפנימית ושני ישראלים בחיצונה אוסרת דריסת רגלו עליהן עד שישכור ואליבא דשמואל אמר ר"א למילתיה

דאי לרבי אדא מאי אירי' עכו"ם אפי' ישראל נמי אסר כי הוה ב' בחיצונה ע"כ וכ"כ תוספות ורמב"ם ע"ש וקשה לפי סוגייא דהכא משמע דלר"א אינו אוסר העכו"ם עד שיהיו שני ישראלים עמו בחצר וא"ל דבבבלי איירי שיש שני ישראלים בחיצונה וכאן איירי שאף בחיצונה אינו אלא ישראל א' דליתא דהרי טפי יש לאסור בכה"ג שישראל שרוי עמו בחצר ממה שיש לאסור בשאין ישראל שרוי עמו בחצר ושנים בחיצונה וכ"מ מדברי תוספות בד"ה עכו"ם הרי הוא כרבים וכו' ע"ש דאף דכבר שמעינן לר"א דעכו"ם וישראל בפנימית וישראל בחיצונה אסור אפ"ה איצטרך לאשמועינן דעכו"ם בפנימית וב' ישראלים בחיצונה דאסור לכן נ"ל דר"א פליג אתרווייהו ארב אדא וגם אשמואל וסובר דלא מיקרי רבים עד שיהיו שנים בזו ושנים בזו וקאמר עכו"ם בחיצונה הרי הוא כרבים והא ליכא למימר דר"א סובר כרב אדא דדוקא שנים בחיצונה וא' בפנימית הוא דאוסר אבל לא ב' בפנימית וא' בחיצונה דהא ודאי מילתא דפשיטא הוא דאסור וכמפורש בלישנא דשמואל לעולם מותרת וכו' ואי קשיא הא איתא בבבלי דף ס"ה דבעא ר"א מיניה דרב בישראל ועכו"ם בחיצונה וישראל בפנימית ופשיט ליה לאיסורא וכ"ש בישראל ועכו"ם בפנימית ע"ש י"ל דלא בעי מיניה אלא לשיטת רב וליה לא ס"ל ומתורץ בזה מה שמקשים תוספות בד"ה עכו"ם ה"ה כרבים ואם תאמר ול"ל למימר הרי הוא כרבים וכו' ע"ש:

מערבין שנים ואין מערבין אחד. לפי הגירסא שלפנינו צריכין לפרש בסולמות שאינן מכוונים ודייק הא אם היו מכוונות מערבין א' וקשיא מדקה אבל גירסא שבקונט' נראה עיקר וע"ל פרק חלון:

הדרן עלך פרק הדר

פרק ז

הלכה א

תשעים וששה וכו' בגליון כתב וזה המניין לא קאי אלא על החצירות או על הכותל ע"כ ר"ל דאלו על החלון לא מצי קאי דהא חלון לא איירי אלא רוחב ד' טפחים על ד' טפחים והיקפו אינו אלא ט"ז טפחים אך לא ידעתי מה שיעור לחצירות בהיקף ד' אמות על ד' אמות ועוד מאי למעלה מי' שייך בחצירות וכותל ועוד דמה שאמר אחר כך היתה עגולה וכו' וקשה הא בעיגול בעינן יותר כדי לרבע בו ד"א על ד"א גם כל הסוגייא בחלון איירי לכן נ"ל דבחלון איירי וה"ג היתה עגולה והיה בו היקף שבעה עשר אפילו כל שהוא וכו' א"נ ס"ל להש"ס אפילו החלל גדול כל כך שיש בו צ"ו טפחים נמצא שהמקום שמתחילין

לרבע בו ד' על ד' טפחים אינו למטה מי' אלא לפחות גובה ב' טפחים מתחילת העיגול וא"כ היה ראוי שיהו ב' טפחים למטה מעשרה אפ"ה סגי בכל שהוא כיון שכל החלל אינו יותר מהיקף של ארבע אמות כולו נחשב כחלון:

והעמודין משלימין לד'. תימא שכל הפוסקים השמיעו דין זה ונפקא מיניה נמי לענין טומאה ולעניין סוכה:

כופת שהדריגות. בגליון פירש חתיכת ע" שעשה ממנו מדריגה וי"מ שהוא כלי המיוחד לישיבה ושל תמרה הוא ע"כ ולשני הפי' קשה לפרש הא דבתרא ממעט מ"מ וכו' נעשי' כשליבה עבה ולפמ"ש בקו' לק"מ והוא עיקר:

הלכה ב

תדע לך וכו'. בבבלי בפירקין גרסינן אין בו ד' מאי רב אמר לא יזיז וכו' ור' יוחנן אמר אלו מעלין מכאן ואוכלין וכו' ורב לית ליה דרב דימי דמקום שאין בו ד' מותר לכאן ולכאן ומשני הב"ע ברשויות דרבנן חצירות דרה"י ויחיד הוא ומדרבנן דאסור וחכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה וכתבו תוספות בד"ה הב"ע דאף לרב בין כרמלית לרה"י לא עשו חיזוק ומייתי סייעתא מדאמר רבא הכא אליבא דרב ע"ש ולפי סוגיין אין מכאן הוכחה דהא איכא תרי אמוראי אליבא דרב ויש לומר דלמ"ד דרב אוסר כאן וכאן אפילו בכרמלית לרה"י אוסר. ודע דתוספות בר"פ כל גגות בד"ה במחיצות שאין ניכרות וכו' מקיימין הגירס' זיזין וכתלים שהן גבוהין י' ורחבן ד' וע"ש:

מהסיפא שיטתיה דרבי בא. וקשה גברא אגברא קרמית הא רבי בא חדא משמיה דרב אמרה וחדא משמיה דשמואל וע"ק רבי יוחנן דהוה קודם רבי בא איך מקשה הוא על דבריו ויש ליישב:

כותל שהקיפוהו וכו' לעיל ס"פ הדר הגהתי בדברי שמואל מערבין א' ואין מערבין שנים ולפי זה צריכין להגיה גם כאן ובדברי רבי יוסי בי רבי בון מכיוו שכיוונו נעשו כפתחים וכ"מ בבבלי:

כל כבשי וכו' כפי מה שפירשתי בקונט' כ"פ רש"י במסכת זבחים פרק ק"ק דף ס"ג ע"א והגהתי שהמזבח ט' אמות שכן הוא מפ' במדות שהיסוד אמה והסובב חמש ומקום המערכה שלש אמות הרי תשעה אמות ואף על גב דמקום הקרנות גבוה אמה מכל מקום הכבש לא הגיע עד מקום הקרנות. אך דוחק גדול להגיה כל כך לכן נ"ל דס"ל להאי תנא דאמות הכבש היו של חמשה טפחים ובמנחות מסקינן דאמה של יסוד היתה בת חמש ושאר אמות של מזבח של שש טפחים וכ"כ המפרש במסכת מדות נמצא שהמזבח גבוה נ"ג טפחים וכשתחשוב אותן לאמות של ה' טפחים הן עשר אמות ומחצה וחצי טפח.

וכשתתן לכל אמה ג' אמות הרי לי' אמות וחצי ל"א אמות וחצי ולחצי טפח הוא טפח ומחצה נשתייר עוד טפח א' מל"ב אמות של כבש שהוא ד' אצבעות תחלקהו לשלישים הם י"ב שלישים צא מהן י' וחצי לאמות נשתייר עוד חצי אצבע כיון דלא אפשר לחלקו שיגיע לכל אמה חצי אצבע לא קחשיב ליה והדברים ברורים וכצ"ל שהוא מתלקט ה' טפחים מתוך שלש ושליש אצבע וא"ת הל"ל שהמזבח עשר אמות ומחצה י"ל כיון דלא הוה אמה לא קחשיב ליה וא"ת א"כ רווחה ליה עזרה דתנן מן הצפון לדרום קל"ה הכבש והמזבח ס"ב מן המזבח לטבעות ח' מקום הטבעות כ"ד ומקום הננסין ואס"ד שהכבש ל"ב אמות של ה' טפחים חסר מהחשבון שהרי אמת הבניין ודאי שש הוה וכה"ג פריך הש"ס בפ' שתי הלחם דף צ"ז וי"ל דבלא"ה קשה קושית הבה"ז בפרק ק"ק דף ס"ג דאין החשבון מכוון שהרי אם היתה הכבש מחזקת בשעת הקרקע ל"ב אמות א"כ השיפוע הוא יותר מל"ב וקרובים לל"ד וקשיא ארמי בר חמא דאמר דלאמה היה השיפוע ג' אמות וכולי ותירוצו של הרב ז"ל אינו מכוון וכ"ש ללשון הירושלמי דתני דמתלקט ו' טפחים מתוך ג' משמע דבשיפוע איירי ולא בשטח הארץ ועכ"ל דס"ב לאו דוקא שהרי בלא"ה מסיק במתניתין דבקי כבש לכותל היה המותר א"כ אף לדידי ל"ק וכתבו תוספות בזבחים דף ס"ג ע"א בד"ה כל כבשי וכו' למ"ד כוליה מזבח בדרום קאי יש תימא על מזבח הנחושת למ"ד גובהו עשר לא משכחת לכל היותר כי אם כ' אמות לע' אמות דחצר שלפני המשכן נ' אמה נמצא כ"ה חצי החצר וה' אמות מקום המזבח פש ליה כ' אמה עד כותל דרומי כי מטי כבש לכותל לא משכחת לאמה אלא שני אמות וטפח ואצבע ושליש אצבע וה"ל הילוך על ידי הדחק כדמוכח בשבת במתלקט עשרה מתוך ד' דהוי רה"י וכו' ע"ש שלא תירצו כלום לרבי יוסי ונ"ל דרבי יוסי ס"ל כר"מ דסובר דתל המתלקט עשרה מתוך ג' הוא דהוי רה"י אבל י' המתלקט מתוך ג' ועוד ניחא תשמישתיה וכדאיתא לעיל בפ"ק דף א' ע"ב א"כ לא מגיע לאמה אלא פחות משתי אמות וכ"ש לפמ"ש דאיכא אמה אחת של מזבח שאינה אלא ה' טפחים ואינה ממעטת כל כך:

הדא דאת אמר וכו'. קצת קשה למה השמיטו הפוסקים אלו חילוקי' שנזכרים כאן:

הלכה ד

מ"ד מערבין אחד וכו' פחות מכאן בחלל כתבו תוספות בפרקין דף ע"ח ע"ב בד"ה וכן שתי גזוזטראות וכו' פירש בקונ' בנותן נסר רחב מזו לזו דהוי כמו פתח ותימא כיון דעל ידי נסר רחב ד' איירי היכי דייק בגמרא זו כנגד זו אין זו שלא כנגד זו לא אפילו מפלגי טובא לשתרי על ידי נסר ד' כדאמר לעיל בכותל ד' אפילו מיפלגי טובא ומפ' ר"ת דלא איירי בנותן נסר ודין חריץ נותן לגזוזטראות דאם יש בין זו לזו ד' מערבין שנים אבל

בפחות מד' רגיל לפסוע מערבין אחד אם רצו והם זו כנגד זו ופחות מכאן חוזר וקאי אנסר ע"כ וקשה למ"ד פחות מכאן בחלל א"כ עכ"ל דרישא ב' גזוזטראות ברחוקין זו מזו ד' אייריי והיינו טעמא דמערבין אחד אם רצו משום דבנסר רחב ד' אייריי ואפ"ה דוקא זו כנגד זו כדתני במתניתין ומאן דתני פחות מכאן בנסר לפיר"ת נאמר בנסר רחב ד' מותר אפילו זו שלא כנגד זו א"כ מ"מ פליגי והש"ס מהדר לאוקמי דלא פליגי אלא ודאי אפילו למ"ד פחות מכאן בנסר נמי אפילו בנסר ד' זו שלא כנגד זו מערבין שנים דוקא ולא דמי לכותל שהוא קבוע:

פחות מכאן בחלל. וקשה הא תו ל"ל הא תני ליה רישא חריץ וכו' עמוק י' ורוחב ד' מערבין שנים ואין מערבין א' משמע הא אם אינו רחב ד' מערבין אחד י"ל דה"א אם אינו רחב ד' אם רצו מערבין שנים קמ"ל דמערבין אחד דוקא מיהו למ"ד פחות מכאן בנסר קשה הא תני ליה רישא נתן עליו נסר שהוא רחב ד' משמע דבפחות מד' מערבין שנים וי"ל דה"א רבותא קמ"ל אפילו רחב ד' אם רצו מערבין שנים אבל לעולם אפילו בפחות מד' אם רצו מערבין אחד:

הלכה ה

שלא תאמר אינו כסותר אוהלים וכו'. בקונטר' פירשתי דלכך יש לאסור ליתן לתוך הקופה ועי"ל דה"ק דלכך מותר ליתן לתוך הקופה לפי שאינו אלא כסומך אוהלים וכן ראיתי שפירש המג"א בסימן שע"ב סעיף י"ט אך לשון הירושלמי משמע כמו שפירשתי בקונטריס:

הדא אמרה שאין מטלטלין מחצר לחצר. בקונט' הגהתי שמבטלין מחצר לחצר והוא הנכון ובבבלי ד' ע"ט איתא נמי להך ברייתא וקשה למה לא פריך מינה לשמואל דאמר בדף ס"ו ע"ב אין ביטול רשות מחצר לחצר וי"ל דהיינו דקמשני בבבלי אברייתא זו ה"ק או נועל את ביתו או מבטל את רשותו ואב"א לעולם תרתי כיון דדש ביה אתי לטלטולי וחדא לר"י דאמר יש ביטול רשות מחצר לחצר וחדא לשמואל וה"ק לשמואל למה לא סגי בנועל לחוד משום דכיון דדש ביה אתי לטלטולי לפיכך צריך נמי לבטלן. ורש"י פירש בד"ה ואב"א לעולם תרתי ולענין היתר חבירו בחדא סגי ומיהו לדידיה בעי מיעבד הרחקה דלא ליתיה לטלטולי וה"ה דס"ל להאי תנא בכל מבטלי רשות בעי לנעול ע"כ וכבר תמהו עליו בתוספות והרא"ש ע"ש ולפמ"ש ניחא דודאי במקום שביטול מהני א"צ לנעול אבל הכא אליבא דשמואל אין הביטול מהני דאין מבטלין מחצר לחצר ועיקר תקנה היא הנעילה ולכך צריך לבטל דאף שנועל אם אינו מבטל בפירוש לא מהני משום

דדש ביה אבל לאחר הביטול כבר הסיעו מלבו וזה דבר נאה ומתקבל מאוד ומסכים לדעת הפוסקים הראשונים:

הלכה ו

שמא ישכח וישתנה. בבבלי דף ס"ח ע"א גרסינן אין משתתפין באוצר והא תני משתתפין א"ר הושעיא ל"ק הא ב"ש הא ב"ה דתנן המת בבית ולו פתחים הרבה וכו' ופירש"י דאין משתתפין לפי שאין ברירה איזהו של שיתוף וכשמסתפק ממנו איכא למימר אזל ליה שיתוף ומסיק דלב"ש ל"ל ברירה וב"ה אית להו בדירה וכתבו תוספות בד"ה תנא אין משתתפין באוצר וא"ת ואביי כב"ש דהא אביי הוא דפסק אין משתתפין באוצר וי"ל וכו' וקסבר אביי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר הזה דכמה פלוגתא דתנאי ואמוראי דפליגי בברירה ועוד אומר ר"י דאביי הוי מוקי כולהו אליביה ולמפרע כולן טמאים דאין ברירה ומפרש כרבא דאמר לטהר את הפתחים מכאן ולהבא עוד כתבו שם בד"ה אמר רב אושעיה וכו' הקשה ר"ת דהכא מוקי רב אושעיה פלוגתייהו בברירה ובפ"ק ובסוף ביצה מסיק רב הושעיה דפליגי אם לטהר הפתחים דמכאן ולהבא דכיון דנחתי להו טומאה לא נפקא לב"ש אלא בשינוי מעשה ולב"ה סגי במחשבה יע"ש שהאריכו מאוד ותימא שיהא אביי פליג אמתניתין דאהלות ולא שמענו מעולם שיאמר אמורא אמתני' דלא פליגי תנאי בדבר זה ואפשר שכוונת תוספות לא נחלקו בית שמאי ובית הלל לבדן בדבר זה וכיון דפליגי תנאים לענין ברירה קשייא לדידהו נמי הא דבית הלל ועכ"ל לדידהו דסברי לא נחלקו בית שמאי ובית הלל בדבר זה א"כ אף לאביי ל"ק וזה ברור ודלא כמו שראיתי מי שפירש בענין אחר אך קשה להעמיד מעשה דאביי דלא כהלכתא ועוד לפי מאי דמוקי רבא פלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל בלטהר פתחים מכאן ולהבא לא שייכי פלוגתייהו דבית שמאי ובית הלל הכא מידי א"כ ה"ל לרבי אושעיה להביא פלוגתא דתנאי דפליגי בפי' בברירה ועיין בת"ח וע"ק הא מסקי' בביצה דבדרבנן לכ"ע יש ברירה א"כ מנ"ל דב"ש וב"ה פליגי בדרבנן וע"ק דהכא מפורש דסובר רב הושעיה דלאו משום דאין ברירה אוסר מ"ד דאין משתתפין לכן נ"ל דה"ק מ"ד אין משתתפין כב"ה ומ"ד משתתפין כב"ש וה"פ רב הושעיה לטעמיה דבית שמאי ובית הלל פליגי בלטהר הפתחים מכאן ולהבא דבית שמאי דסברי דלא נפקי אלא בשינוי מעשה א"כ ה"נ לאחר ששיתף באוצר לא חיישינן תו שמא ישכח וישתנה ויחשוב למכרו שהרי במחשבה לחוד אינו יכול להוציאו לפיכך משתתפין באוצר ולבית הלל דבמחשבה לחוד סגי הלכך אין משתתפין באוצר שמא ישכח וישתנה דבמחשבה לחוד מוציאו וניחא הכל בס"ד והלכתא כאביי דאין משתתפין באוצר ודלא כדפסקו כל הפוסקים. בינה זאת:

ואפילו כמאן דאמר אין קטן תורם קטן זוכה. במס' מעשר שני הגירסא ואפי' כמ"ד קטן תורם קטן זוכה ופי' הר"א בלשון בתמיה קאמר קטן זוכה והלא צריך לזכות לו המעות משא"כ בתרומה דסגי בנתינת רשות ע"כ ול"נ גירסא דהכא עיקר דאדרבה איפכא מסתברא דבתרומה צריך שיהיה שליח ולזכות לאחרים משא"כ במעשר שני שאינו זוכה אלא לעצמו וכ"ש דקשה לומר כן גבי עירוב שהוא דרבנן:

המוציא בידו כמוצא לאשפה. וכ"ה בגיטין פ"ה מיהו במ"ש הגירסא כמוציא באשפה ופי' הר"א המוציא דבר בידו כאלו מצא באשפה שבשוק והוה הפקר ע"כ:

דברי חכמים. וי"ל דה"פ דברי חכמים דהכא והן ר"י בן פזי ורבי יעקב בשם רבי יוחנן וראיתי שכ"פ כר"א אך מה שפירש עוד שם בסוגיא זו וחיבר דברים אשר אין להם חיבור גם לא פירשה כל הצורך וקושית הש"ס ממתניתין דהשואל הניחה כפשטה וע"ש שכל דבריו אינן מחוורים ואין להאריך בהן:

כאן בקטן שיש בו דעת וכו'. משמע דבקטן שיש בו דעת אפילו בנו ובתו מזכה על ידן וקשה לפלוג וליתני בדידיה בין בנו קטן לגדול ועוד מאי פסקי' דרישא ביש בו דעת וי"ל דהיא גופה קמ"ל דע"י עבדו ושפחתו יכול לזכות ולא הוה כיד רבו דסתם שפחה יש בה דעת ויש לתמוה על הפוסקים שאוסרים בבנו ובתו הקטנים עד שיביא שתי שערות ואף תוספות שהקשו מאמה העברייה שהיא קטנה נראה שלא ראו דברי הירושלמי:

ותני כן וכו'. וקשה על הפוסקים שפסקו בהכישה במקל והיא תבא דפטור משום דמשמע להו דשמואל פליג וכי משום משמעות זה דחינן להירושלמי דברייתא מפורשת היא כרב ועוד כיון דר' יוחנן סובר כרב כוותיה קי"ל:

והא תני אשתו וכו'. פירש הר"א והתני בהא דעירוב ג"כ אשתו וע"כ אין ידה כיד בעל אפילו כר"מ. כהדא תנייא כת"ק דר"מ וכו' ע"ש נראה שתקפה עליו משנתו דאדרבה בעירוב תנן דמערבין על ידי אשתו וכל מה שפירש שם הוא בהיפך ומה שפירשתי בקונט' הוא עיקר:

הלכה ז

לית הדא אמרה שאינו מזכה להם וכו'. וקשה הא קיי"ל דצריך לערב בדבר דאי בעי מיניה חבריה שיתן לו ולא יקפיד וכמפורש בבבלי דף ס"ח ע"א אם כן כל השותפים מותרים לאכול מהשיתוף וי"ל דמ"מ צריך שלא ליטלו אלא מדעת השותפים:

הלכה ח

שהזה בו פעם אחת כשר מיכן ואילך שיריים. הלשון דחוק דמשמע דבפעם ראשונה הוא דכשר מכאן ואילך פסול וזה אינו דהא תנן בפי"א דפרה מצות אזוב ג' קלחים ובהם

ג' גבעולין ושיריו שנים וגרדומיו כל שהוא הרי מפורש דמזה באזוב אחד הרבה פעמים ושיריים כשרים וי"ל דה"פ אזוב שהזה בו פעם אחת בהכשר לאפוקי אם הזה הזאה פסולה לא מיקרי עדיין שיריים ויותר היה נ"ל להגיה אזוב שהזה בו פעם אחת מכאן ואילך שיריים וכשר פי' דכשר אפילו אין בהן כשיעור:

אוף הכא כן. וקשה דמשמע הכא שעכ"פ יצאו בעירוב שבת א' אבל אם נחסר בשבת ראשונה לא הוה שירי עירוב דומיא דאזוב ובש"ע סי' שס"ח כתב דאפי' אם נחסר אחר כניסת שבת ראשונה ה"ל שירי עירוב וי"ל:

הלכה י

ר' אבהו בשם ר' יוחנן וכו'. הגירסא שבקונ' עיקר חדא דהא ר"י אית ליה ד"ת מעות קונות כדאיתא בבבלי בפרקין ובכמה מקומות בש"ס ועוד לפי הגי' שלפנינו אין מקום לקושי' הש"ס מעתה וכו':

שכן החנוני מזכה להן ע"י אחר. כתבו תוספות בפרקין דף פ"א ע"א בד"ה לא זכו וכו' פירש בקונטרס ואפילו עירב החנוני הזה לכל האחרים וזכה גם לזה אינו עירוב וכו' ובחנם פירש כן דאפילו מתכוון להקנות לו בחנם ואפילו זוכה לו על ידי אחר או לקח המעה וקנה לו מן השוק אינו עירוב כיון שהנותן מתכוין לקנות לו מן החנוני ואין המעה קונה לו פ"כ והרא"ש תמה עליהם ומסיק דאם זיכה לו החנוני על ידי אחר קנה ע"ש ותימא שנעלם מהם דברי הירושלמי שמפורש שאם זיכה לו החנוני על ידי אחר קנה ועיין בתי"ט במתני' סבר ר"מ לית הדא זכו לא בעי בר נש וכו'. כתב הרא"ש הא דאמרו חכמים אין מערבין לאדם שלא מדעתו ואפילו בעירובי חצירות היינו משום דמחשבי ליה קצת חובה אי בב' מבואות איירי ואי נמי במבוי אחד חשבינן ליה קצת חובה אולי יש קצת טעם למה אינו רוצה לערב ע"כ והרב בתי"ט חתר למצוא הטעם ותימא שהרי הטעם מפורש כאן שהוא משום שלא יעול לביתיה שלא מדעתו:

שעירבה לחמותה וכו'. מדמייתי הך עובדא אמתניתין ש"מ דבעירובי חצרות הוה עובדא וכפירוש ר"ת שכתבו תוספות דף פ' ע"א בד"ה מעשה וכו' ומייתי ראיה דמערבין לאדם שלא מדעתו ודלא כפירש"י ע"ש:

הדרן עלך פרק חלון

פרק ח

הלכה ב

צא מהן שליש וכו'. וקשה לפ"ז הרי שוין דבריהם לגמרי ובמאי פליגי וי"ל שאין החנוני משתכר במילואו אלא קרוב לשליש ובבבלי משני בענין אחר אך מדברי הירושלמי נראה שמפרש הא דאמר ריב"ב מככר בפונדיון וכו' היינו נמי משתי ידות מככר בפונדיון הלכך ל"ק להו שעדיין אינן קרובים כדפריך בבבלי ובאמת לשון המשנה משמע כדברי הירושלמי:

הלכה ג

בתוך ג' טפחים. בקונ' פירשתי דתוך ג' לאו דוקא וי"ל דדוקא קתני וקמ"ל מתני' אע"ג דגם לעליונים אינו תשמיש נכון דכל פחות מג' לאו תשמיש הוא אפ"ה יהבינן ליה לעליונים:

היה משתמש בחורבה דרך חלון. פירשתי בקונט' והשני יכול להשחמש בה דרך פתחים דאל"כ אלא שאף השני אינו יכול להשתמש אלא דרך חלון פשיטא וקשה א"כ קשיא מתני' דהא דייקינן לעיל חורבת ראובן בתוך חצר שמעון משתמש בה הואיל ולזה בזניקה ולזה בנחת וי"ל:

אימתי בזמן וכו'. וכתבו תוספות דף פ"ה ע"א בד"ה שני בתים וכו' פירש בקונ' שאין לחורבות בעלים אלא בני הבתים האלה משמע דסבר דאם יש להם בעלים דאוסרים אותן הבעלים על בני הבתים וכו' וא"נ לר' יהודה לעשות דירה בלא בעלים דירה לחצאין לאסור לטלטל בתוכו וכו' ע"כ ודברי רש"י הם דברי רבי יוחנן דבזמן שהאמצעית של אחד מן השוק מותר אחד מהן לכך מוקי לה רש"י שהן של בני הבתים והלכך האמצעית אסורה גם מכאן משמע דדירה בלא בעלים עושה דירה לחצאין ונ"ל דתוספות גורסין כמ"ש בקונט' ואין מכאן ראיה כלל לפירש"י:

הלכה ד

הלכה כרבי יהודה. הרמב"ם פ"ד מה"ע פסק כרבי יהודה ודחק הכ"מ למצוא טעם למה פסק כן גם מ"ש שהטעם דהלכה כדברי המיקל בעירוב אין נראה כמ"ש לעיל ר"פ הדר ול"נ שפסק כר"י משום שסמך אדבי רבי ינאי שפסקו כרבי יהודה:

הלכה ה

יכול לבא על ידי עירוב וכו'. כתוב בש"ע סימן שע"א סעיף ב' ישראל בן חצר זו שהלך לשבות בחצר אחרת ואין דעתו לחזור בשבת ואחר כך נמלך בשבת וחזר אינו אוסר ע"כ

וכ"כ הרא"ש וההי"מ ותימא דהכא מפורש דבחזר הלכה כר"מ דאחד עכו"ם וא' ישראל אוסר ואפשר שהם מפרשים דמר עוקבא פסק כר"מ ופליג אש"ס בבלי דפסק כר"ש אך לא ידעתי מנ"ל לחלוק השוין:

הלכה ו

תמן א"ר יודן פוטר במים וכו'. וקשה הא דפוטר ר"י התם משום שאין המים ניכרין בעיסה וי"ל דמפרש מפני שאין בהן ממש שהמים נקראים דבר שאין בהן ממש וכמו דסובר ר"ט בשותה מים לצמאו שאינו מברך שהכל נהיה בדברו לפי שאין בהם ממש ולא שייך בהו הויה ועמש"ל בפ' בכל מערבין דף ח' ע"ב ובברכות פ"ו א"נ ה"פ ר"י פוטר לפי שכשהן נתונין בעיסה אינן ניכרין הא מים בעין ישי להן שביתה וכאן מיקל דסגי בכותל שע"ג הבור ומשני רב הונא דאף ר"י מצריך שתהא הכותל משוקעת בבור. אך לפי פירושי שבקונטרס ניחא לי הא דאיתא בבבלי דף פ"ו ע"ב אמר רבב"ח אמר רבי יוחנן רבי יהודה בשיטת רבי יוסי אמרה דאמר מחיצה תלויה מתרת אפילו ביבשה וכתבו תוספות בד"ה עד כאן וכו' וא"ת ולימא משום דבמים הקילו חכמים ועוד אמאי קאמר ר"י בשיטת רבי יוסה אמרה לימא דכולהו תנאי דמכשירי במחיצה תלויה בשיטת ר' יוסי אמרו וכו' ע"ש ונראה דסובר ר' יוחנן דלר' יהודה במים לא צריכין כלל מחיצה דהא אין בהן ממש אלא משום גזרה דשאר דברים ואס"ד דר' יהודה לא סבר כר' יוסה מ"ט סגי ליה בכותל שעל גבה:

הלכה ח

ולא נמצאו שתי רשויות וכו'. לעיל פריך כה"ג ומשני שיערו לומר אין הדלי מהלך יותר מד' טפחים ונראה דגם כאן גרסינן כן:

אין רה"ר בעולם הזה. וקשה מכדי כל מלאכות שבת ממשכן גמרינן ובמשכן לא היה רה"ר לדעת ריש לקיש וי"ל דסובר ר"ל דלא ילפינן מלאכות שבת ממשכן דאיכא תנאי דסברי הכי:

מתניתא פליגא על ריש לקיש. הדבר דחוק במאי פליגו ונ"ל דמשמע להמקשה דדוקא הר וגבעה ישפלו לעתיד אבל אי אפשר שתהיה כל הארץ במישור ובשוה כאלו נעשית ברהיטני ובשבילי בית הגלגל הם כתל המתלקט עשרה מתוך ד' ואפ"ה הן רה"י א"כ אף לעתיד אין רה"ר:

שלטון בא לציפורי וכו'. מה שפירשתי בקונטרס הוא ע"פ פירש"י בפ"ק דסוכה ויותר נ"ל שהיו הקטיות פרוסים מע"ש והיו גבוהים מן הארץ רק שהיו עשרה טפחים והתיר ר"י ברבי יוסי לטלטל על ידם בשבת בשיטת אביו:

רבי יודן ורבי יוסי וחנניא שלשתן אמרו דבר אחד. כתב הרמב"ן בספר מלחמות דודאי פי תקרה יורד וסותם לחוד ומחיצה תלויה לחוד ולא משכחת פלוגתא לתנאי בפי תקרה כלל ע"כ ותימא דהכא מפורש בהיפך:

הלכה ט

הדא פליגא על רב ולית לי' קיום. מכאן נ"ל ראי' מבוררת לפסק ר"ת ור"נ גאון דפסקו דלא כרב בהא ודלא כרב אלפסי שפסק בפ' חבית כרב וכתב אף ע"ג דסתם מתני' דלא כוותי' כיון דרב סבר הכי שבקינן סתם מתני' ע"ש וקשה הא אמרינן כאן דלית ליה קיום לדברי רב וע"ק כיון דבר קפרא הי' קודם רב יש לנו לפסוק כוותי' דמאביי ורבא ואילך הוא דאמרינן הלכתא כבתראי ולא מקודם לכן ואני תמה מהפוסקים שלא הביאו דברי הירושלמי אלו:

הדרן עלך פרק כיצד משתתפין

פרק ט

הלכה א

מתני' פליגא על ר"ז וכו'. בקונט' הגהתי ונ"ל דאפשר לקיים הגירסא שלפנינו וה"פ אס"ד דמתני' בשעירבו א"כ מאני דחצר מותר להביאן לתוך הבית ואז ודאי אסור להביא מן הגג לחצר דחיישינן שמא יכניסן לתוך הבית כמו דמכניס כלי החצר לתוך הבית א"כ כ"ש הוא דאסור להביא מאני דבית לגג ומשני בשעירבה זו בפני עצמה וזו בפני עצמה וכיון דמותר להביא מאני דחצר אחרת לחצר זה דגם אותן אסור להביאן לתוך הבית ועל כרחו צריך ליזהר בהן א"כ אף במאני דגג צריך ליזהר ולכך צריך לאשמועינן דמאני דבית אסור להביאן לגג:

אפי' כן לא לכלים ששבתו בתוכו. בנוסחאות הישנות גרסי' כאן הלכה ב' ורבנן דקסרי אמתני' ב' שנויי' ואין הגירסא ההיא מכוונת מכמה אנפי ואין להאריך:

הלכה ב

מתני' פליגא על שמואל וכו'. בקונט' פירשתי כפי הגירסא שלפנינו והרבה יש לדקדק בה לכן נ"ל דה"ג שמואל יתיב בהאי חצר ונפלה המחיצה דביני וביני ולא היה פתח ביניהם ואמר שמואל זה מטלטל עד עיקר מחיצה וזה מטלטל עד עיקר מחיצה וקשיא להו ממתני' עליה דשמואל למה הקטנה אסורה יטלטל עד עיקר המחיצה ומשני דשמואל אינו מתיר אלא משום דהותר למקצת שבת והיינו דוקא בשבת זו ומתני' איירי בשבת אחרת דהיינו שנפרצה מבעו"י ופריך במאי עסקינן האי עובדא שהתיר שמואל

עד עיקר המחיצה אם בשעירבה וכו' וכה"ג קשה נמי אמתני' ומשני מאי דהוה עובדא הוה עובדא דבשבת נפרצה ושמואל מתיר אפילו לשבת אחרת ומתניתין איירי בשלא עירבו והא דרבי בון וכו' מילתא באפי נפשה היא ואמתני' קאי. ויש סייעתא לפי' זה מבבלי דפירקין דף צד ע"א ע"ש:

הלכה ד

רבי יוחנן אמר חמרים מטמאין טומאת אוכלין ואין ניקחין בכסף מעשר. וקשה הא רבי יוחנן בן נורי לא קאמר אלא דשוין הם ואיך קאמר רבי יוחנן דאינן שוין ואם נאמר שצריכין לומר אינן מטמאין טומאת אוכלין ואינן ניקחין וכו' קשה אם כן מאי חמרים דקאמר דאף על גב דאיכא חומרא לענין כסף מעשר מכל מקום איכא קולא לענין טומאת אוכלין. ובבבלי בנדה דף נ"א ע"ב גרסינן ואמר רבי יוחנן בן נורי נמנו וגמרו דאינן מטמאין טומאת אוכלין ואין ניקחין בכסף מעשר ונראה דטעות נפל בדפוס והגירסא רבי יוחנן סתמא דהוא אמורא ולא רבי יוחנן בן נורי התנא וכן ראיתי בפירוש הר"ש למסכת עוקצין דגרס סתם רבי יוחנן וא"כ אף כאן עיקר הגירסא כמו שהגהתי וקושייתי במקומה עומדת מאי חומרא איכא:

קרויה שהטבילוה וכו'. ומסיים במתניתין רבי יהושע אומר בין כך ובין כך לא יוסיף לתוכה מים מקודשים פירש הר"ב בין כך בתחלה ובין כך בסוף לא יוסיף וכו' ותימא א"כ מאי קמ"ל רבי יוחנן דלחומרא קאמר רבי יהושע הרי בפירוש מחמיר אלא ודאי פירוש הרמב"ם עיקר דבין כך ובין כך דברי ת"ק הם וע"ש בתיו"ט:

הדרן עלך פרק כל גגות

פרק י

הלכה א

מעתה אפילו בחול. וקשה בחול אסור משום בל תוסיף אבל בשבת שאין כאן מצוה אינו עובר על בל תוסיף וי"ל דסובר דלעבור על בל תוסיף בעי כוונה הלכך אף בחול שרי א"נ ה"ק מי שהוא מסופק בסידורן של התפילין כמו תפילין של רש"י ור"ת ז"ל נתיר להניחן שניהם יחד ועיין במג"א סימן ל"ד:

תני טבי עבד וכו'. נראה וכא מיחו בידו ל"ג ליה ואגב שיטפא דסוגיא דש"ס דסוכה פ"ב מייתי ליה הכא אך קשה דבריש פ"ב דסוכה פריך מחלפא שיטתיה דר"ג דתני טבי עבדו של ר"ג היה נותן תפילין ולא מיחו בידו חכמים וכא מיחו בידו ומאי קושיא הא ר"ג סבר שבת זמן תפילין וא"כ ה"ל מ"ע שלא זמן גרמא ואפילו נשים ועבדים חייבים הלכך

לא מיחה על התפילין אבל סוכה דכתיב זכורך ולא נשים ועבדים לכך מיחה בידו וי"ל דסתמא דש"ס דסוכה פריך למ"ד דאף ר"ג סובר שבת לאו זמן תפילין ורבנן ור"ג פליגי אם לעבור שלא בזמנו בעי כוונה או לא וכדמסיק בבבלי בפירקין:

אין תימר כל אחד חזקה בפני עצמו בודק מכל צבת ג'. וא"ת א"כ למה תני בברייתא וכן בשני וכן בשלישי הא אפילו רביעי וחמישי נמי ואי אשלשה שבצבת אחד קאי הל"ל בברייתא בודק מכל צבת ג' וי"ל ה"נ אפילו ד' וה' אלא דקמ"ל בשלישי אף על גב דבעלמא תרי הוה חזקה גבי תפילין לא הוי חזקה עד שיבדוק שלשה:

ה"ז מעטף בעור וכו'. כתב הרמב"ם פי"ט מהל' שבת ובש"ע בא"ח סימן ש"א סעיף מ"ג המוצא ס"ח בשדה אם אינו שעת סכנה יושב ומשמרו ומחשיך עליו ובסכנה מניחו והולך לו ואם היו גשמים יורדים מתעטף בעור וחוזר ומכסה אותו ונכנס בו וכתב הה"מ תוספתא פ"ח וזה שסיים הרמב"ם והש"ע ונכנס בו לא נמצא בתוספתא וגם פה בלשון הש"ס לא מסיים בו הכי ובאמת שדברים תמוהים הם חדא הרי סכנה היא לו שיכנוס בס"ת דהא בסכנה אייריי ותו איך יכנוס וס"ת בידו דהא איסורא דאורייתא קעביד לכן נ"ל שט"ס הוא ופירוש הדברים כמ"ש בקונטרס:

הלכה ב

נותנו לחבירו. פירשתי בקונטרס דכל חד וחד לא ממטי להו ד' אמות וכן פירש"י ונ"ל דאיכא לאוקמי שנותנו לחבירו אפילו יותר מד' אמות אלא דכל אחד נוטלו מיד חבירו בעוד שהוא מהלך דלא עביד אלא עקירה וא"ת א"כ בשנים סגי י"ל דאין הכי נמי אלא דחיישינן באורך הדרך דלמא יעמוד לפוש ויהא חייב דחוץ לד' אמות עמד לפוש חייב כדאמרינן בבבלי בשבת דף ה' ע"ב ועיין בתוספות בפרקין דף צ"ז ע"ב בד"ה רבי שמעון אומר וכו':

דלא כן רבי יהודה כדעתיה וכו'. בקונטרס הגהתי להבין פשטא דשמעתתא וגם הוא מסכים לבבלי במקצת אך לשון דלא כן קשה לכן נ"ל דאפשר לקיים הגירסא וה"פ ריש לקיש מסקה לה במערה מכד לכד וכדפירשתי בקונטרס ופריך הש"ס לא כן ר"י כדעתיה כלומר א"כ דר"י סובר שמים אין בהם ממש א"כ קשיא דידיה אדידיה דהא איהו סובר משקה טופח חיבור דתנן מקוה שיש בו מ' סאה מכוונות ריי"א אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים בשעת טבילת השני אף השני טהור דכמאן דמחברי כל המים שעליו לתוך המקוה ואס"ד דמים אין בהן ממש. לכל מילי א"כ לא שייך בהו חיבור אלא ודאי דהא דפוטר במים היינו מטעם שאין ניכרים בעיסה אבל בשאר מים סובר ר"י דיש בהן ממש ומתני' בחבית של הפקר אייריי וכדפרישית במתני' וכן משמע לקמן בפרקין. ומכאן קשה

על מ"ש תוספות בגיטין דף ט"ז ע"א בד"ה הנצוק וכו' ועוד אומר ר"י דאפילו ר"י לית ליה טופח להטפיח חיבור וכו' ע"כ ע"ש. ומהכא ומפרק במה מדליקין ולקמן בפירקין משמע דר"י סובר משקה טופח חיבור וצ"ע:

הלכה ג

הקורא בספר וכו' כתב הרז"ה ומסקנא כבן עזאי ובפרק המצניע תנן סתמא דלא ' כבן עזאי וכו' ולא סמכינן אתנא דברייתא ובאסקופה נדרסת וכדרב' והרי"ף לא פירש בזה כלום ע"כ ונ"ל מכאן ראיה ברורה למ"ש בפ"ק דשבת דף ב' ע"א בתוספות בד"ה הכל מודין וכו' דהרי"ף פוסק דלא כבן עזאי הלכך לא ביאר משנתינו דסובר דמתני' אתיא כבן עזאי ולאו דהלכתא היא אבל לפי מ"ש הר"ן דהרי"ף פוסק כבן עזאי ודאי קשיא למה לא ביאר מזה כלום:

הלכה ה

מתני' אמרה כן וכו'. בבבלי בפירקין גרסינן מתני ליה רב חיננא וכו' לא יעמוד אדם ברה"י וכו' א"ל רב שבקת רבנן ועבדת כר"מ הוא סבר מדסיפא ר"מ רישא נמי ר"מ ולא היא סיפא ר"מ ורישא רבנן ופירש"י סיפא ר"מ הא דלא יפתח דאיירי ר"מ בהו וכתבו תוספות וק"ק דהיא רחוקה יותר מדאי וכו' ע"כ וקשה דהכא מפורש דמייתי סייעתא מהך מתני' ואע"ג דמ"מ פליג הירושלמי בהא דקאמר דאף רב סובר דגרסי' לא יעמוד ובבבלי הוא בהיפך דרב סבר דגרסינן עומד אדם וכו' מ"מ סייעתא גדולה היא לפירש"י:

הלכה ו

שניא היא שמתגלגלין ויורדין. כתבו תוספות ס"פ הזורק בד"ס והוציאן חייב כולהו בהדי הדדי קאתו דבליעתו הויא הנחה ואף על גב דפיו למעלה מי' ואינה רחבה ד' בטל הוא אגב רה"ר ע"כ וקשה דהכא משמע דבליעתו לא הויא הנחה אלא דחייב הואיל וסופו לנוח וכן הוכחתי מדברי הירושלמי דמסכת שבת דף א' ע"ב בד"ה תיפתר וכו' ע"ש:

ר"מ היא וכו'. בקונט' פירשתי לקיים הגירסא שלפנינו וסמך לדברי בבבלי פ"ק דשבת דף ה' ע"א ויותר היה נ"ל דקאי אהא דתנן לעיל היה קורא בראש הגג וכו' וקשיא ליה והא לא נח ומוקי למתני' כר"מ או בכותל משתפע ועיין מ"ש בפרק הזורק דף ל"ח ע"א בתוספות בד"ה במורד לוכסן ובבבלי פרק הזורק דף ק':

הלכה ח

אסור לתלוש [שרשי] זמורה בשבת ותימא מאי קמ"ל פשיטא דאסור וי"ל דביבש איירי א"נ בנפרמה ומעורה במקצת ועדיין הדבר קשה וצ"ע:

קנקילון פירוש כמין יריעה וכ"ה בתוספתא ובבבלי גורס קנקן ופירש"י הוא כלי שאוחזין בו מאחורי המחרישה כשהם חורשים ויש שנועלים ומעמידים אותו במקום דלת כנגד הפתח:

הלכה ט

למה עביד ר"מ את הכותל כגמום כנקוב בפ"ק דשבת דף ז' ע"ב גרסינן אמר רב יהודה אמר רבי חייא זרק למעלה מי"ט והלכה ונחה בחור כל שהוא באנו למחלוקת דר"מ וחכמים דר"מ סבר חוקקין להשלים ורבנן סברי אין חוקקין להשלים וכתבו תוספות בד"ה והלכה ונחה כו' תימא לר"י דבפ"ק דעירובין בכיפה דפליגו בה רבי מאיר ורבנן אמרינן התם דלא אמרינן חוקקין להשלים לרבי מאיר אלא בשיש ברגלי' ג' וגובהה י' פירוש גבוה ג' טפחים שיש בהן רחב ד' אבל אין ברגליה ג' או שאינן גבוהין י' לא אמרינן וא"כ היכי אמרינן הכא חוקקין להשלים לר"מ בחור כל שהוא ואומר ר"י דאיירי בחורין שדרכן לעשות בשעת הבנין שמפולשים לר"ה ובצד רה"י הם רחבים ד' אבל לא מצד ר"ה ולכ"ע הוי חורי רה"י דהא חורי רשות היחיד כרה"י דמי ולא פליגי אלא לשויה מקום ד' על ד' דלר"מ חוקקין להשלים והוי כד' על ד' אבל ממש בחור כל שהוא אפילו רבי מאיר מודה דלא אמרינן חוקקים להשלים וכן משמע בירושלמי דגרס התם על דעתיה דר"מ בין שיש בו ד' בין שאין בו ד' רואין את הכותל כגמום ע"כ וכתב מהרש"א לכאורה מאי משמעו מן הירושלמי הזה דאדרבה הכי משמע בין שאין שם ד' כלל דהיינו חור כל שהוא וכו' והאריך הרב בביאור דבריהם ודבריו תמוהים שכתב אלא דלענין לשווייה מקום ד' על ד' פליגי דברה"י נמי בעינן הנחה על מקום ד' על ד' וכו' דליתא כמ"ש תוספות שם בדף ח' ע"א בד"ה אמר אביי וכו' ע"ש גם תמא לומר דסלקא אדעתין דניבעי שיהא בחור עצמו חלל י' אף על פי שגבוה י' אך נ"ל פשוט שעיקר ראיית ר"י מלשון הירושלמי דאמר רואין אותו כגמום דמשמע כאלו נחתך בשוה וכדפירשתי בקונט' א"כ ש"מ דבעינן שיהא במקום אחד רחב ד' אז אמר ר"מ חוקקין להשלים ומדברי תוספות אלו ראיה מבוררת לפירושי שבקונט' שהמנעל רחב במקום אחד ד' דאל"כ קשיא לדידהו מברייתא זו דמסיק בבבלי דפליגי בחוקקין להשלים וע"ש והדברי' ברורים באין גמגום:

הלכה י

נקמז מהו. שני הפירושים שבקונט' הראשון הוא מדברי תוספות והשני הוא מפירוש רש"י וז"ל תוספות בשבת דף קכ"ו ע"ב בד"ה וכ"ת וכו' וכ"נ יוחר כי נקמז אין פתרין נעיצה בארץ אלא דומה שהוא מעין נשמט רק שאינו נשמט ממש וכו' ולא נודע פירוש נקמז היטב וכו' ע"כ ותימא איך נעלם מעיני מאורי עינינו פירוש נקמז שפירוש אם החבל

ארוך עד שהוא כפול וכשמונח בארץ אינו ניכר כלל שהוא קשור מחמת כפילתו וקאמר מדדהו בראשי אצבעותיו שע"י כן ניכר שהוא קשור וראיה לדברינו מהא דגרסי' לעיל בפרק כיצד מעברין דף ט"ז אלא פחות שהוא נמתח ונשכר ולא יתר שהוא נקמז ומפסיד ע"כ ובלי ספק אלו שמו עיניהם על דבר זה היו מפרשים כמו שפירשתי:
רבי בא בר כהנא רבי חייא בר אשי בשם רב הלכה כרבי יוסי נ"ל דל"ג ליה הכא אלא אגב שיטפא דס"פ כל הכלים והתם קאי אהא דאמר רבי יוסי בד"א בכיסוי קרקעות אבל בכיסוי כלים בין כך ובין כך ניטלים בשבת וכן מפורש שם ע"ש:

הלכה יא

אין קורין פסוק ע"ג מכה בשם. עיין בשבת דף כ"א בתוספות בד"ה אין קורין כו' ובדף מ"ג בתוספות בד"ה אין לוחשין וכו':

הלכה יב

מפני קילקול הפייסות. מהכא שמעינן אם הפילו גורל על קדיש ואח"כ נתבטל המנין או שאירע שאר קלקול ונתאספו פעם אחר צריכין להגריל בתחלה וצ"ע:
אתיא דר"ש בן יקים כבר קפרא. בפסחים דף ס"ח ע"ב פירש"י בד"ה הא והא ביד שחותכה בידו ולא בסכין דאין בה אלא משום שבות ואפ"ה אסור בלחה דמצי למיעבד מאתמול וכו' ע"כ וקשה הא מסקי' הכא דלמ"ד בלחה נמי איסורא דאורייתא הוא משום דעביד חבורה ומעולם לא שמענו שיהיה חילוק בחבורה בין העושה ביד לעושה בכלי וצ"ע:

הלכה יד

כבר נראית לצאת. כתב הרב במשנה למלך פ"ב מה' ביאת המקדש הלכה כ' והנה לא נתבאר אצלי כשנמצא בעזרה דקיי"ל דמוציאין אותו להיכן מוציאין אותו דאפשר דכיון שהוציאו אותו משער נקנור שהוא המקום שחייבין עליו כרת דשם היו מניחין אותו דכיון דאם נמצא שם לא היו מוציאין אותו אלא היו כופין עליו פסכתר ה"נ כשנמצא בעזרה לא היו מוציאין אותו כי אם מהעזרה וראיתי בירוש' הוציא ממקום וכו' כבר נראית לצאת ומוכח בהדיא כשהיו מוציאין אותו מהעזרה היו מוציאין אותו אף ממקום שאין חייבין עליו כרת וכו' וכיון שכן נ"ל שהיו מוציאין אותו חוץ להר הבית וכו' אך קשה הא הבית המקדש רה"י היא וירושלים רה"ר עוד קשה בעיני לומר שיתירו ההוצאה משום דנמצא בעזרה דבשלמא הטלטול ניחא הואיל והותר מתחלה אבל הוצאה אמאי הרי כשהוציאו מן העזרה לא היה כאן הוצאה ע"ש שהאריך מאוד ואחרי בקשת המחילה מכבוד הרב תמוהים לי דבריו לא ידעתי דמאי מספקא ליה למה לא יוציאו אף ממקום

שאין חייבין עליו כרת הרי מפורש בש"ע א"ח סי' ש"ח סעיף ג' ומותר לו ליטול משם ולהניחו באיזה מקום שירצה וכ' המג"א דכיון שהוא בידו רשאי לטלטלו יותר ונ"ל דאפי' שכח ונטלה בידו רשאי לטלטלו ביותר ע"כ א"כ כ"ש כאן שאע"ג שאין כאן כרת בהר הבית איסורה מיהא איכא דכיון שיש בידו מותר לטלטלו בכ"מ שירצה והא דקשיא ליה להרב איך הוציאוהו מרה"י לרה"ר גם זה תימא שבלי ספק שזרקו למחילות של הר הבית שהן חול וכמפורש בדברי הרמב"ם פ"ו מהל' בית הבחירה המחילות הפתוחות לעזרה קדש והפתוחות להר הבית חול וא"צ לכל מה שהאריך שם הרב וזה ברור:

משבות א' למדו כמה שביתות. הדבר תימא מאי הוא השבות שלמדו ממנו שאר שבותים ונראה שכתב הסמ"ג עשין רכ"ד וז"ל ובענין פירוש הברייתא השיב ר"ע הזאת טמא מת שחל שביעי שלו להיות בע"פ שחל להיות בשבת תוכיח שהיא משום מצוה והיא משום שבות ואינה דוחה את השבת אבל רב אומר אין שוחטין וזורקין על טמא שרץ שסובר שטמאים ששאלו למשה שביעי שלהן היה בחול בע"פ אבל למחר יכולין ואמר רחמנא לידחו ור"ע יכול לסבור שאותו שביעי בשבת היה ולכך לא יכלו ביום ההוא הא למחר וכולי ע"כ לפ"ז צ"ל לר"ע דאף בימי משה היה השבות הזה דאין מזין על טמא בשבת וזה מבואר במשמעות המקרא דכתיב ולא יכלו לעשות הפסח ביום ההוא וכמדומה שכן ראיתי מפורש בדברי הסמ"ג ומעתה מבוארים הדברים דמשבות זה למדו חכמים לתקן כמה שבותים לכל מלאכות שבת:

הדרן עלך פרק המוצא תפילין וסליקא לה מסכת עירובין